



Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Sanni Leino

Taloulosaamisen tason yhteys kulutusluottojen käyttöön

Tarkastelussa suomalaiset nuoret aikuiset

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Taloustieteen maisteriohjelma
Pro gradu -tutkielma

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Sanni Leino		
Tutkielman nimi:	Talousosaamisen tason yhteys kulutusluottojen käyttöön: Tarkastelussa suomalaiset nuoret aikuiset		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Koulutusohjelma:	Taloustieteen maisteriohjelma		
Opintosuunta:	Taloustiede		
Työn ohjaaja:	Olli-Pekka Ruuskanen		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	62

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassa tarkastellaan talousosaamisen tason yhteyttä kulutusluottojen käyttöön. Tarkastelun kohteena on suomalaiset nuoret aikuiset (18–29-vuotiaat). Suomalaisten velkaantuminen ja kulutusluottojen käyttö on lisääntynyt viime vuosina. Suomalaisten nuorten aikuisten talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön yhteyden tutkiminen on tärkeää, sillä heidän taloudellinen tilanteensa on usein epävarma esimerkiksi opintojen ja matalien tulojen vuoksi. Tilastojen mukaan kulutusluottojen käyttö on merkittävä syy nuorten aikuisten velkaantumiselle ja ylivelkaantumiselle. Tämä lisää tutkimuksen tarpeellisuutta.

Talousosaaminen on tärkeä taito, jonka merkitys kasvaa monimutkaisessa taloudellisessa toimintaympäristössä. Talousosaamisen avulla kuluttaja pystyy tekemään harkittuja ja hyödyllisiä taloudellisia päätöksiä. Tutkielman toinen tärkeä käsite on kulutusluotto, jolla tarkoitetaan luotonantajan ja kuluttajan välistä sopimusta, jossa kuluttajalle myönnetään maksunlykkäys, laina tai muu vastaava taloudellinen järjestely. Tutkielmassa käytetään myös käsitettä ylivelkaantuminen, joka tarkoittaa tilannetta, jossa henkilön tai kotitalouden tulot eivät riitä velan hoitamiseen välttämättömien menojen jälkeen ja velkaongelmat ovat pitkittyneet.

Tutkimus toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksessa käytetään regressiomalleja ja ristiintaulukointia. Tutkimuksen tavoitteena on löytää yhteys suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön välille. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, miten taustamuuttujat (ikä, sukupuoli, tulotaso ja koulutustaso) vaikuttavat kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi tutkimuksessa pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin, jotka liittyvät nuorten aikuisten talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön yhteyteen sekä taustamuuttujien vaikutukseen. Tutkimuksessa on käytetty aineistona valmiin selvityksen kyselyaineistoa, joka käsittelee suomalaisten nuorten (15–29-vuotiaiden) talousosaamisen tasoa. Aineiston on kerännyt Innolink Oy verkkokyselyllä CINT-paneelistä. Tässä tutkimuksessa aineisto on rajattu koskemaan 18–29-vuotiaita, jotta kulutusluottojen käytön tulokset eivät vääristy.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että talousosaamisella on tilastollisesti merkitsevä yhteys suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön. Tulosten mukaan parempi talousosaaminen on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi kulutusluottojen käytössä havaitaan eroja sukupuolen, iän, tulo- ja koulutustason mukaan. Tulosten perusteella todetaan, että suomalaisten nuorten aikuisten talousosaamisen tason parantamisella on mahdollista hillitä velkaantumista kulutusluottojen käytön vähenemisellä. Suomalaisten nuorten aikuisten talousosaamisen tason parantamiseen tarvitaan kohdistettuja koulutuksia, jotka edistävät talousosaamista.

AVAINSANAT: talousosaaminen, velkaantuminen, kulutusluotot, kuluttaja, maksuhäiriömerkinnät

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Talousosaaminen	8
2.1	Talousosaamisen mittaaminen	10
2.2	Suomalaisten talousosaaminen	11
2.3	Suomalaisten nuorten aikuisten talousosaaminen	12
2.4	Suomalaisten talousosaamisen tason edistäminen	15
3	Velkaantuminen ja ylivelkaantuminen	17
3.1	Talousosaamisen tason yhteys velkaantumiseen	20
3.2	Suomalaisten nuorten aikuisten velkaantuminen	22
4	Kulutusluotto	25
4.1	Kulutusluottojen sääntely Suomessa	27
4.2	Suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttö	30
5	Tutkimus	32
5.1	Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja hypoteesit	32
5.2	Aineisto	34
5.3	Tutkimusmenetelmä	35
6	Tulokset	37
6.1	Talousosaamisen tason jakautuminen	39
6.2	Kulutusluottojen käytön jakautuminen	42
6.3	Talousosaamisen tason yhteys kulutusluottojen käyttöön	44
6.4	Kulutusluottojen käytön erot taustamuuttujien mukaan	49
7	Johtopäätökset	52
	Lähteet	56
	Liitteet	60
	Liite 1. Tutkimuksessa käytetyt kysymykset aineistosta	60
	Liite 2. Tekoälyn käyttö tutkimuksessa	62

Kuviot

Kuvio 1. Kotitalouksien velkaantumisaste % 2015Q1-2025Q4 (SVT, 2026).	18
Kuvio 2. Itse raportoidut ylivelkaantumisen syyt (Salo ja muut, 2025).	19

Taulukot

Taulukko 1. Vastaaajien (n=1338) kuvaus.	38
Taulukko 2. Big Three -kysymyksiä vastauksien jakautuminen.	40
Taulukko 3. Talousosaamisen tason jakautuminen.	42
Taulukko 4. Kulutusluottojen käyttö ("Otan usein kulutusluottoja").	43
Taulukko 5. Väittämän "Otan usein kulutusluottoja (ml. "pikavipit" ja kauppojen tarjoamat luotot)" vastauksien jakauma.	44
Taulukko 6. Lineaariset regressiomallit talousosaamisen tason ja taustatekijöiden yhteydestä kulutusluottojen käyttöön.	47

1 Johdanto

Yhteiskunnalliseksi kysymykseksi Suomessa on noussut esille nuorten aikuisten velkaantuminen ja kulutusluottojen käyttö. Nuoret aikuiset (18–29-vuotiaat) muodostavat erityisen ryhmän, jossa käytetään kulutusluottoja ja jossa taloudellinen asema on epävarma esimerkiksi opintojen, epävakaiden työmarkkinoiden tai matalan tulotason vuoksi (Autio ja muut, 2009, s.407–409). Nuorten aikuisten ryhmän sisällä esiintyy myös vaihtelua taloudellisessa asemassa, sillä toiset nuoret aikuiset voivat saada taloudellista tukea esimerkiksi vanhemmiltaan, kun taas toiset huolehtivat taloudestaan täysin yksin.

Pikavippien ja vakuudettomien kulutusluottojen saatavuus on helpottunut viime vuosien aikana, mikä on johtanut luottomarkkinoiden rakenteen ja yksilöiden luottokäyttäytymisen muuttumiseen. Autio ja muut (2009, s.410–412) toteavat, että pienituloiset ja epävarmassa työmarkkina-asemassa olevat nuorten aikuiset käyttävät pikavippejä useammin, mikä voi johtaa velkakierteeseen. Nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöä on tutkittu jo aiempina vuosikymmeninä. Ilmiö ei kuitenkaan ole menettänyt ajankohtaisuuttaan muuttuneessa taloudellisessa toimintaympäristössä.

Nuorten aikuisten ylivelkaantuminen on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä ilmiö. Majamaa ja Lehtinen (2022, s.609–610) toteavat, että alle 25-vuotiaat ja pienituloiset kuluttajat ovat muita ryhmiä todennäköisemmin ylivelkaantuneita vakuudettomiin kulutusluottoihin liittyvissä maksuhäiriötapauksissa. Tämä viittaa siihen, että nuoret aikuiset ovat haavoittuvassa asemassa luottomarkkinoilla. Taloudellinen haavoittuvuus voi heikentää mahdollisuuksia saavuttaa taloudellinen hyvinvointi. Nuorten aikuisten taloudellisella haavoittuvuudella voi olla merkittäviä pitkän aikavälin vaikutuksia, sillä maksuhäiriömerkinnät ja velkakierteet voivat heikentää pääsyä asuntomarkkinoille, mahdollisuuksia kerryttää varallisuutta ja taloudellista vakiintumista. Yksilön elinkaareen alkuvaiheessa velkaantuminen voi olla kriittistä, sillä silloin rakennetaan pohjaa tulevaisuudelle ja aloitetaan varallisuuden kerryttäminen.

Taloulosaamisen myötä kuluttajat pystyvät tekemään hyödyllisiä taloudellisia päätöksiä ja osallistumaan taloudelliseen toimintaan (Kalmi ja muut, 2023, s.284). Digitalisaation myötä muuttuva taloudellinen toimintaympäristö edellyttää kuluttajia hallitsemaan taloulosaamisen tarvittavat taidot. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että heikompi taloulosaaminen on yhteydessä heikompaan säästämiseen, suurempaan velkaantumiseen ja taloudelliseen haavoittuvuuteen. Lisäksi on havaittu, että taloulosaaminen suojaa yksilöitä ylivelkaantumiselta. Kalmi ja muut (2023, s.297) kertovat, että suomalaisten nuorten aikuisten taloudellinen tietämys on keskimääräistä heikompaa kuin vanhemmilla ryhmillä. Taloulosaamisen ja ylivelkaantumisen välistä yhteyttä on tutkittu aiemmissa tutkimuksissa. Edelleen on kuitenkin epäselvää, missä määrin taloulosaamisen taso selittää suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) taloulosaamisen tason yhteyttä kulutusluottojen käyttöön. Tutkimuksen tutkimusongelma on, kuinka paljon taloulosaamisen tasolla voidaan selittää suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöä? Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, miten taustamuuttujat ikä, sukupuoli, tulo- ja koulutustaso vaikuttavat kuluttajien kulutusluottojen käyttöön. Tutkimus toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena käyttäen regressiomalleja ja ristiintaulukointia. Tutkimusta ohjaavat seuraavat tutkimuskysymykset:

1. ”Miten taloulosaamisen taso vaikuttaa nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön?”
2. ”Miten taustatekijät (sukupuoli, ikä, tulo- ja koulutustaso) ovat yhteydessä nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön?”.

Tämä tutkielma etenee teoreettisesta tarkastelusta empiirisen analyysin tuloksiin ja johtopäätöksiin. Toisessa luvussa käsitellään taloulosaamisen käsitettä ja sen mittaustapaa, suomalaisten nuorten aikuisten taloulosaamisen tasoa sekä Suomen

Pankin talousosaamisen tason parantavaa kansallista strategiaa. Kolmannessa luvussa tarkastellaan velkaantumista ja sen tasoa Suomessa. Neljännessä luvussa käsitellään kulutusluottoja ja näiden sääntelyä. Viidennessä luvussa esitellään kvantitatiivisen tutkimuksen tutkimusaineisto, muuttujat ja analyysimenetelmät. Kuudennessa luvussa esitetään tutkimuksen tulokset. Viimeisenä kootaan yhteen johtopäätökset.

Tämä tutkimus täydentää aiempaa kirjallisuutta tarkastelemalla talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön välistä yhteyttä suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) keskuudessa. Tutkimuksen tulokset tuottavat näkökulmia talouskasvatuksen suunnitteluun sekä suomalaisten nuorten aikuisten velkaantumisen ennaltaehkäisyyn.

2 Talousosaaminen

Tässä luvussa keskitytään tutkielman keskeiseen käsitteeseen talousosaamiseen. Luvun alussa määritellään talousosaamisen käsite ja tämän kaksi keskeistä mittaustapaa. Tämän jälkeen tarkastellaan talousosaamisen tasoa Suomessa sekä erityisesti suomalaisten nuorten aikuisten talousosaamisen tasoa. Luvun lopussa esitellään Suomen Pankin kehittämä talousosaamisen kansallinen strategia.

Suomenkieliset käsitteet talousosaaminen ja taloudellinen lukutaito viittaavat englanninkieliseen käsitteeseen *financial literacy* (Kalmi ja muut, 2023, s.285). Tässä tutkielmassa käytetään termiä talousosaaminen. Lusardi ja Mitchell (2014, s.6) määrittelevät talousosaamisen yksilön kykynä ymmärtää taloudellista informaatiota sekä soveltaa sitä tehtäessä taloudellisia päätöksiä liittyen suunnitteluun, varallisuuden kartuttamiseen, velanhallintaan ja eläkkeisiin. OECD:n (n.d.) mukaan talousosaaminen muodostuu tiedosta, taidosta, tietoisuudesta, asenteista ja käyttäytymisestä. Talousosaaminen ei kohdistu pelkästään taloudellisten käsitteiden ymmärtämiseen, vaan se kattaa myös kyvyn soveltaa tietoa ja taitoa käytännön taloudellisissa päätöksenteossa.

OECD:n (2023, s.13) mukaan talousosaaminen mahdollistaa yksilön tekemään tietoon perustuvia taloudellisia ratkaisuja, suojautumaan taloudellisilta huijauksilta sekä ymmärtämään säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä kysymyksiä. Hyvän talousosaamisen avulla kuluttaja pystyy hallitsemaan lyhytaikaisia tulojen vaihteluja ja tavoittelemaan pitkän aikavälin taloudellista vakautta. Talousosaamisen vähimmäistason saavuttaneet aikuiset kuluttajat kokevat korkeampaa taloudellista hyvinvointia ja parempaa taloudellista sietokykyä, mikä viittaa siihen, että korkeampi talousosaamisen taso on yhteydessä yksilön parempaan taloudelliseen asemaan (OECD, 2023, s.56).

Digitalisaation myötä talousosaamisen rinnalle on noussut digitaalinen talousosaaminen. Digitaalinen talousosaaminen tarkoittaa vastaavaa osaamista kuin talousosaaminen eli

esimerkiksi ymmärrystä budjetoinnista, säästämisestä ja budjetoinnista mutta digitaalisessa kontekstissa (Kalmi ja muut, 2023, s.285). Lyons ja Kass-Hanna (2021, s.2) toteavat, että finanssitekniikan kehitys ja digitalisaatio ovat muokanneet kuluttajien henkilökohtaista taloudenhallintaa digitaalisten maksujärjestelmien, sijoitussovellusten ja verkkopankkipalveluiden kautta. He mainitsevat myös, että digitaaliset ratkaisut eivät kuitenkaan yksinään paranna yksilön taloudellista asemaa, vaan käyttäjällä tulee olla tietoisuutta, taitoa ja tietoa käyttää teknologiaa taloudellisen elämän laadun parantamiseksi. Tämän vuoksi hyvä talousosaaminen ei yksinään riitä takaamaan taloudellista hyvinvointia digitaalisessa talouden toimintaympäristössä, vaan osaamista tulisi täydentää digitaalisilla taidoilla (Choung ja muut, 2023, s.5).

Talousosaamisen, digitaalisen talousosaamisen ja taloudellisen hyvinvoinnin tason vaihtelu on yhteydessä yksilön taustatekijöihin, kuten tulo- ja koulutustasoon (OECD, 2023, s.58). Tinghög ja muut (2021, s.414–415) toteavat, että talousosaamisen tason vaihtelussa havaitaan sukupuoliero, sillä naisten talousosaaminen on huonompaa kuin miesten. Lisäksi he kertovat, että sukupuolieroihin taloudellisessa kontekstissa vaikuttaa stereotyyppit, jotka lyhyellä aikavälillä tilanteellisten vihjeiden kautta estävät naisia käyttämästä koko kognitiivista osaamistaan talousosaamista mittaavissa testeissä ja pitkällä aikavälillä ohjaavat koulutus- ja uravalintoja, mikä voi heikentää naisten talousosaamista. Lusardi ja Mitchell (2014, s.20) kuitenkin toteavat, että korkeasta koulutustasosta huolimatta naisten talousosaaminen ei ole erityisen vahvaa, mikä voi viitata siihen, että naiset omaksuvat talousosaamista eri tavoin kuin miehet.

Talousosaaminen määritellään usein laajana kokonaisuutena, mutta käsitteen sisältö vaihtelee tutkimuskirjallisuudessa. Osassa tutkimuksissa talousosaaminen kuvaillaan koronlaskennan ja inflaation ymmärtämisenä, kun taas toisissa tutkimuksissa korostetaan asenteita, itsesäätelyä ja taloudellista käyttäytymistä. Tässä tutkimuksessa talousosaamista tarkastellaan ensisijaisesti yksilön kykyä ymmärtää taloudellisia asioita. Tämä rajaus mahdollistaa talousosaamisen ja kulutusluottojen käytön välisen yhteyden tarkastelun selkeämmin empiirisessä analyysissä. Talousosaaminen ei kuitenkaan rajoitu

pelkkään tietoon, joten olisi tärkeää huomioida myös käyttäytymiseen ja asenteisiin liittyvät tekijät, jotka voivat vaikuttaa yksilön taloudellisiin valintoihin.

2.1 Talousosaamisen mittaaminen

Talousosaamista on mitattu useassa eri tutkimuksessa Lusardin ja Mitchellin (2008, s.5) kehittämällä Big Three -kysymyksillä:

- 1) Oletetaan, että sinulla on 100 dollaria säästötilillä ja korko on 2 % vuodessa. Viiden vuoden kuluttua, kuinka paljon arvelet sinulla olevan tilillä, jos annat rahan kasvaa: enemmän kuin 102 dollaria, täsmälleen 102 dollaria vai vähemmän kuin 102 dollaria?
- 2) Kuvitellaan, että säästötilisi korko on 1 % vuodessa ja inflaatio on 2 % vuodessa. Vuoden kuluttua pystytkö ostamaan tällä rahalla: enemmän kuin tänään, saman verran kuin tänään vai vähemmän kuin tänään?
- 3) Onko seuraava väite mielestäsi tosi vai epätosi? ”Yhden yksittäisen yrityksen osakkeen ostaminen tuottaa yleensä turvallisemman tuoton kuin osakerahasto”.

Ensimmäiset kaksi kysymystä arvioivat ymmärtävätkö vastaajat keskeisiä taloudellisia käsitteitä ja osaavatko he peruslaskentaa (Lusardi & Mitchell, 2008, s.5). Viimeinen kysymys mittaa vastaajien ymmärrystä riskin hajauttamisessa, joka on tärkeä osa informoitua sijoituspäätöstä (Lusardi & Mitchell, 2008, s.5). Näiden kolmen kysymyksen avulla voidaan tehokkaasti mitata yksilöiden talousosaamisen tasoa keskeisten taloudellisten käsitteiden kautta. Lusardi ja Mitchell kehittivät kysymykset vuoden 2004 Health and Retirement Study -kyselyyn (Lusardi & Mitchell, 2008, s.4). Kysymyksiä on käytetty tämän jälkeen laajasti kansainvälisissä tutkimuksissa talousosaamisen tason vertailuun.

OECD:n International Network on Financial Education (OECD/INFE) (2022) on koonnut mittausmallin kuluttajien talousosaamisen tason arvioimiseksi. Tämä mittausmalli laajentaa Lusardin ja Mitchellin (2008, s.5) kehittämää Big Three -kysymyksiä.

Mittausmallissa talousosaaminen määritetään moniulotteisena kokonaisuutena, joka koostuu taloudellisesta tiedosta, taloudellisesta käyttäytymisestä ja taloudellisista asenteista.

OECD/INFE:n mittausmalli perustuu kyselylomakkeeseen, joka sisältää taustamuuttujien lisäksi taloudellista käyttäytymistä, taloudellisia asenteita, taloudellista tietoa, digitaalista talousosaamista, taloudellista hyvinvointia sekä taloudellista osallisuutta kuvaavia osa-alueita. Mittausmalli mahdollistaa talousosaamisen analysoinnin laajana kokonaisuutena, jossa osaamisen eri osa-alueet on otettu huomioon. Mallissa taloudellista tietoa mittaavat kysymykset keskittyvät peruskäsitteiden, kuten korkojen ja inflaation ymmärtämisen selvittämiseen, kun taas taloudellista käyttäytymistä koskevat kysymykset syventyvät kuluttajien säästämiseen, budjetointiin ja velanhoitoon. Taloudellisia asenteita mittaavat kysymyksen tarkastelevat yksilön suhtautumista kuluttamiseen ja tulevaisuuden talouden suunnitteluun. Mittausmalli huomioi myös digitaalisen talousosaamisen sekä yksilön taloudellisen hyvinvoinnin ja osallisuuden. Tämä tekee siitä ajankohtaisen nykyisessä taloudellisessa toimintaympäristössä.

Tässä tutkimuksessa talousosaamisen tasoa mitataan sekä Lusardin ja Mitchellin Big Three -kysymyksillä että OECD:n mittausmallin kysymyksillä. Lisäksi tutkimuksen mittausta on täydennetty aineiston muilla kysymyksillä.

2.2 Suomalaisen talousosaaminen

Suomalaisten talousosaamisen tasoa on tutkittu kansainvälisesti vertailtuna melko vähän. Kalmi ja Ruuskanen (2016) tutkivat ensimmäisenä suomalaista aineistoa, jonka avulla mahdollistuu suomalaisten taloudellisen lukutaidon vertailu kansainvälisesti. Kalmi ja Ruuskanen (2016, s.17) toteavat, että kansainvälisesti vertailtuna suomalaisten talousosaaminen on korkealla tasolla. He mainitsevat, että suomalaiset pärjäävät muita maita paremmin taloudellisessa tietämyksessä ja taloudellisessa käyttäytymisessä. He

kuitenkin toteavat, että suomalaisten talousosaamisen tasossa esiintyy vaihteluja, sillä suomalaiset suoriutuvat heikommin inflaation ymmärtämisessä ja käyttävät harvemmin asiantuntijaneuvoja rahoitustuotteiden valinnassa.

Kalmi ja muut (2023, s.297–298) havainnoivat, että suomalaisten taloudellinen tietämyksen taso on korkeinta 40–49-vuotiaiden ikäryhmässä. He toteavat myös, että ammattiryhmien välillä esiintyy eroja taloustietämyksessä, sillä yrittäjien taloustietämys on korkeammalla tasolla kuin palkansaajien, eläkeläisten ja työelämän ulkopuolisten. He selittävät tätä eroa sillä, että yrittäjät ovat enemmän tekemisissä talousasioiden kanssa oman yritystoimintansa kautta. Yrittäjät ja varsinkin pienyrittäjät huolehtivat usein yrityksensä taloudesta täysin yksin, joten kokemusta talousasioiden hoidosta voi karttua helpommin.

Suomalaisten digitaalinen taloustietämys on korkeimmalla tasolla 40–49-vuotiailla, ja digitaalinen talouskäyttäytyminen on korkeinta 50–59-vuotiailla (Kalmi ja muut, 2023, s.299). Lisäksi naisten digitaalinen talouskäyttäytyminen on paremmalla tasolla kuin miesten (Kalmi ja muut, 2023, s.299). Suomalaisten talousosaaminen on hyvällä tasolla, mutta osaaminen on jakautunut eri väestöryhmien kesken. Suomalaisiin kuuluu väestöryhmiä, joiden talousosaaminen on matalammalla tasolla. Näiden ryhmien talousosaamisen tason nostaminen on tärkeää, jotta yksilöille tai kansantaloudelle ei synny talousosaamisen puutteen vuoksi vakavia seurauksia kuten ylivelkaantumista ja maksuhäiriöitä.

2.3 Suomalaisten nuorten aikuisten talousosaaminen

Wilska ja muut (2024, s.51) toteavat, että suomalaisten 15–29-vuotiaiden talousosaaminen on hyvällä tasolla, mutta ikäryhmän sisällä on merkittävää vaihtelua. Erot näkyvät erityisesti tyytyväisyydessä oman talouden hallintaan, mikä voi selittyä elämänvaiheiden eroilla siten, että täysi-ikäiset nuoret asuvat usein itsenäisesti ja vastaavat omasta toimeentulostaan, kun taas alaikäisten taloudesta huolehtivat yleensä

vanhemmat tai huoltajat (Wilska ja muut, 2024, s.32). Nuorten naisten taloudellinen tietämys on paremmalla tasolla kuin nuorten miesten (Wilska ja muut, 2024, s.12).

Ikäryhmän talousosaamisen tason vaihtelua voidaan selittää myös vanhempien koulutuksen tasolla. Lusardi ja muut (2010, s.368) havaitsivat, että vanhempien, erityisesti äidin, koulutuksen taso on yhteydessä nuoren talousosaamisen tasoon, sillä korkeammin koulutettujen äitien lapsien talousosaaminen on parempaa kuin heikommin koulutettujen äitien lapsien. Lisäksi he (s.375) havaitsivat, että vanhempien taloudellinen osaaminen on merkittävä tekijä nuoren talousosaamisen tasossa, sillä nuoret, joiden vanhemmat omistivat osakkeita tai eläkesäästöjä, ovat talousosaamiseltaan parempia, erityisesti kehittyneempää talousosaamista mittaavissa kysymyksissä kuten riskin hajauttamisen ymmärtämisessä.

Kalmi ja Ruuskanen (2016, s.16) toteavat, että suomalaisten talousosaamisen tason vertailussa nuoret kuuluvat ryhmään, jolla on eniten ongelmia taloudellisessa lukutaidossa ja taloudellisessa käyttäytymisessä. Kalmi ja muut (2023, s.299) kuitenkin kertovat myöhemmin tehdyssä tutkimuksessa, että suomalaiset 18–29-vuotiaat pärjäävät parhaiten taloudellista käyttäytymistä mittaavalla asteikolla. He toteavat, että mahdollisena vaikuttavana tekijänä voidaan pitää nuorten tiukkaa taloustilannetta, joka pakottaa heidät tarkempaan taloudenhoitoon.

Kalmi ja muut (2023, s.298) kuitenkin toteavat, että suomalaisten taloudellisten tietämyksen taso on matalinta 18–29-vuotiaiden ryhmässä. Aikaisemmin tutkielmassa on todettu, että suomalaisten nuorten aikuisten ikäryhmän välillä esiintyy merkittäviä vaihteluja talousosaamisen tasossa. Vaikka tietyissä tutkimuksissa nuoret aikuiset on yleistetty kuulumaan heikompaan talousosaamisen tasoon, heidän talousosaamistansa ja taloudellista käyttäytymistään ei voida suoraan pitää yleisesti heikkona.

Kalmin ja muiden (2023, s.300–301) mukaan alle 30-vuotiaiden suomalaisten digitaalinen talousosaamisen taso on heikompaa kuin iäkkäämpien ikäryhmien. Tulos on

odottamaton, sillä yleisesti voidaan olettaa nuoremmilla olevan paremmat digitaaliset valmiudet kuin iäkkäämmillä. Tulosta voidaan selittää sillä, että vanhempien ikäryhmien asenteet digitaalista talousosaamista kohtaan ovat korkeammalla kuin nuorten ikäryhmien (Kalmi ja muut, 2023, s.300). Vanhemmat ikäryhmät voivat siis olla vastaanottavaisempia digitaalista talousosaamista kohtaan. Voidaan todeta, että digitaalinen talousosaaminen ei ole pelkästään tekninen taito vaan myös taloudellinen ymmärrys digitaalisessa ympäristössä.

Digitaalinen toimintaympäristö tuo mukanaan sekä mahdollisuuksia että riskejä. Digitaalisten rahoituspalvelujen, verkkokaupan ja erilaisten digitaalisten maksutapojen yleistymisen luo tilanteita, joissa yksilön on arvioitava taloudellisia riskejä tarkemmin ottaen huomioon digitaalisen toimintaympäristön riskit. Wilska ja muut (2024, s. 52) toteavat, että suomalaista nuorista osa suhtautuu tietosuoja ja -turva-asioihin huolimattomasti ja tämä huolimattomuus hieman korostuu nuorilla miehillä.

Vaikka voidaan olettaa, että nuoret hallitsevat teknologian käytön hyvin, voidaan todeta, että nuorilla aikuisilla voi esiintyä välinpitämättömyyttä digitaalisen toimintaympäristön riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa. Tämä viittaa siihen, että pelkkä tekninen osaaminen ei riitä, vaan digitaalinen talousosaaminen vaatii myös kykyä ymmärtää taloudellisten päätösten seurauksia digitaalisessa ympäristössä. Aiemmin tutkimuksessa todettiin, että alle 30-vuotiaiden suomalaisten digitaalinen talousosaaminen on heikommalla tasolla verrattuna muihin ikäryhmiin. Tämän tuloksen perusteella on tärkeää, että suomalaisten nuorten digitaaliseen talousosaamiseen tason parantamiseen kohdistetaan opetustoimia, joilla on mahdollista nostaa nuorten taloudellista hyvinvointia.

2.4 Suomalaisen talousosaamisen tason edistäminen

Vaikka suomalaisten talousosaaminen on kansainvälisesti jo korkealla tasolla, sitä halutaan nostaa edelleen. Suomen Pankki käynnisti helmikuussa 2020 toiminnan, jonka päämääränä on edistää suomalaisten talousosaamista, ja laati tämän pohjalta ehdotuksen talousosaamisen kansallisesta strategiasta. Strategian tavoitteena on yhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa vahvistaa kansalaisten talousosaamista sekä pyrkiä siihen, että suomalaisten talousosaaminen olisi maailman parasta vuoteen 2030 mennessä (Suomen Pankki, 2021).

Suomen Pankin strategiaehdotuksen (2021) mukaan talousosaamisen kehittämistoimet kohdistuvat erityisesti nuoriin ja kouluikäisiin, mutta talousosaamisen vahvistamista pidetään tärkeänä kaikissa elämänvaiheissa. Strategian mukaan talousosaamisen tasoa edistetään eri kohderyhmille suunnatuilla koulutuksilla, vierailuilla, tilaisuuksilla, neuvontapalveluilla sekä erilaisilla digitaalisilla ratkaisuilla, kuten peleillä ja verkkosivuilla. Toimintaa pyritään kohdentamaan erityisesti ryhmiin, joissa talousosaamisen taso on heikompaa. Tällä hetkellä painopiste on erityisesti kouluikäisissä ja nuorissa.

Strategian tavoitteena on vahvistaa talousosaamista kaikissa elämänvaiheissa. Varhaislapsuudessa talousosaamista tuetaan esim. varhaiskasvatuksessa ja kerhotoiminnassa. Kouluikäisten talousosaamista edistetään opetuksen ja harrastusten kautta. Aikuisuudessa talousosaamista kehitetään mm. varusmiespalvelussa, neuvoloissa, sosiaalipalveluissa ja työelämässä. Eläkeiässä talousosaamisen tasoa vahvistetaan kursseilla ennen eläkkeelle siirtymistä sekä tukemalla taloudenhallintaan liittyvää teknologiaosaamista eri toimijoiden, kuten pankkien, kelan ja kuntien toimesta.

Strategiassa pyritään hyödyntämään useiden eri toimijoiden osaaminen. Strategiassa korostetaan, että talousosaamisen edistämisen tulee olla laadukasta ja puolueetonta, jotta kansalaiset voivat luottaa siihen. Tämän vuoksi on tärkeää, että strategian

rahoittajat eivät edistä omaa näkyvyyttään muiden kustannuksella. Lisäksi strategiassa hyödynnetään tieteellistä tutkimusta, jonka avulla kehitetään työkaluja ja menetelmiä talousosaamisen edistämiseen.

Tällä hetkellä strategian toteutuksesta vastaa Oikeuspalveluviraston talous- ja velkaneuvonnan talousosaamisen toiminto (Raijas ja muut, 2026, s.4). Strategian edistämiseksi on tehty erilaisia selvityksiä. Raijaksen ja muiden (2026) kirjoittamassa selvityksessä käydään läpi tutkimuksen roolia strategian toteutuksessa ja uusinta tutkimusta suomalaisten talousosaamisesta.

3 Velkaantuminen ja ylivelkaantuminen

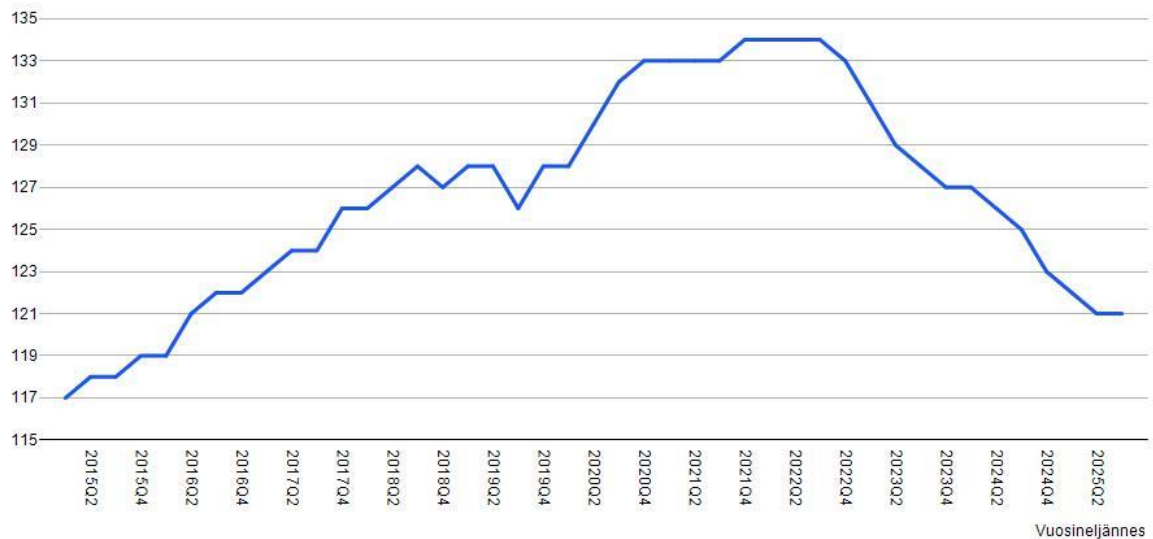
Velkaantumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa kotitaloudella on lainoja tai muita maksuvelkoja, jotka tulee maksaa takaisin sovituissa aikataulussa. Velkaantuminen on tavanomaista, mutta velkojen hoitaminen suhteessa tuloihin ja maksukykyyn on oltava hallinnassa. Raijas ja muut (2010, s.213) toteavat, että henkilö katsotaan ylivelkaantuneeksi, jos hänellä on vaikeuksia selviytyä lainojen ja laskujen maksamisesta. Lisäksi he kertovat, että ylivelkaantuminen tarkoittaa tilannetta, jossa henkilön tai kotitalouden tulot eivät riitä velkojen lyhennyksiin ja korkoihin välttämättömien menojen jälkeen, ja velkaongelmat ovat jatkuneet pitkään.

Ylivelkaantuminen voi ilmetä maksuhäiriömerkintänä, velkakierteenä tai jatkuvana maksuvaikeutena. Ylivelkaantuminen voi heikentää yksilön hyvinvointia esimerkiksi vaikeuttamalla luotonsaantia sekä heikentämällä mielenterveyttä (Salo ja muut, 2025, s.8). Kulutusluottojen käyttö voi lisätä velkaantumista silloin, kun lainanotto ei perustu suunnitelmalliseen taloudenhallintaan. Suunnitelmallinen ja perusteltu taloudenhallinta voi olla haastavampaa ryhmillä, joilla talousosaamisen tasossa on parannettavaa. Tässä tutkimuksessa velkaantumista tarkastellaan kulutusluottojen käytön näkökulmasta.

Salo ja muut (2025, s.8) toteavat, että Suomessa kotitalouksien velkaantumisaste ja maksuvaikeudet ovat lisääntyneet 2000-luvun aikana, mikä on nostanut ylivelkaantumisen ongelmaksi sekä yksilöiden taloudellisessa hyvinvoinnissa että laajemmin kansantalouden tasolla. He kertovat, että kansantalouden tasolla kotitalouksien maksuvaikeudet voivat tuottaa merkittäviä haasteita esimerkiksi kasvattamalla sosiaaliturvamenoja, heikentämällä talouskasvua ja vaarantamalla taloudellista vakautta. Näiden haasteiden vähentämiseen ja ennaltaehkäisemiseen on kehitettävä toimenpiteitä, jotka auttavat suomalaisten maksuvaikeuksien vähentämiseen.

Kuviosta 1. nähdään, että suomalaisten kotitalouksien velkaantumisaste on ollut korkeimmillaan vuonna 2022 noin 134 %. Lisäksi kuviosta 1 voidaan havaita, että velkaantumisaste on lähtenyt laskuun vuoden 2022 jälkeen ja vuoden 2025 loppupuolella velkaantumisaste on ollut noin 121 %. Vaikka velkaantumisaste on ollut laskussa, sen voidaan kuitenkin sanoa olevan korkea. Kuvion 1. velkaantumisaste on laskettu suhteuttamalla kotitalouksien lainavelat neljänneksen lopussa edeltävien neljän vuosineljänneksen yhteenlaskettuun käytettävissä olevaan tuloon (SVT, 2026).

Kotitalouksien velkaantumisaste % 2015Q1-2025Q4

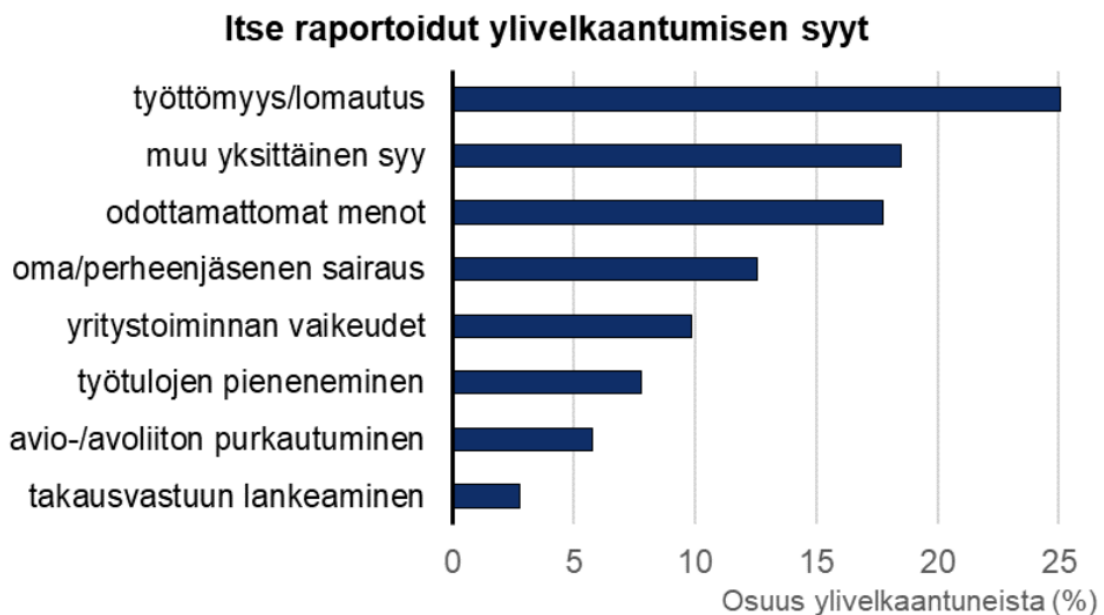


Kuvio 1. Kotitalouksien velkaantumisaste % 2015Q1-2025Q4 (SVT, 2026).

Velkaantumiseen ja ylivelkaantumiseen vaikuttavat monet tekijät. Raijas ja muut (2010, s.210) toteavat, että luottomarkkinoiden kehitys, voimakas luottomarkkinointi, luottotuotteiden helppo saatavuus sekä kuluttajien myönteinen suhtautuminen luottoon perustuvaa kulutusta kohtaan lisäävät luottojen käyttöä. Ylivelkaantumiseen voi johtaa henkilön odottamattomat elämäntilanteet, kuten työpaikan menetys, avioero ja sairaus (Raijas ja muut, 2010, s.214–215). Lisäksi ylivelkaantumiseen voi johtaa henkilön huolimattomuus taloudellisten asioiden hoitoa kohtaan. Salo ja muut (2025, s.35–36) toteavat, että työn menetys kasvattaa mahdollisuutta joutua ulosottoon, mikä

lisää irtisanottujen velkaongelmia. He mainitsevat myös, että ulosottoon joutuminen voi lisätä yksilöiden velkaongelmia entisestään, sillä ulosotossa oleva joutuu maksamaan ison osan palkastaan ulosottoon.

Kuviosta 2. nähdään, että suomalaiset kotitaloudet itse raportoivat työttömyyden tai lomautuksen, odottamattomat menot ja muut yksittäiset syyt ylivelkaantumisen yleisimmäksi syyksi. Työttömyys tai lomautus heikentävät merkittävästi kotitalouksien tulotasoa, mikä vaikeuttaa jatkuvista menoista selviytymistä. Ylivelkaantumisen riski kasvaa erityisesti tilanteissa, joissa kotitalouksilla on runsaasti menoja, joita on vaikea sopeuttaa lyhyellä aikavälillä, kuten asumiskustannuksia (Salo ja muut, 2025, s.70).



Kuvio 2. Itse raportoidut ylivelkaantumisen syyt (Salo ja muut, 2025).

Turunen ja Hiilamo toteavat (2014, s.7), että velkaantumisella voi olla vakavia ja pitkäkestoisia haitallisia seurauksia kansantaloudelle. He mainitsevat, että henkilöillä, joilla on maksamattomia lainanlyhennyksiä, esiintyy itsetuhoisia ajatuksia ja masennusta useammin kuin niillä, joilla ei ole tällaisia taloudellisia ongelmia. Lisäksi he mainitsevat,

että maksamattomat taloudelliset veloitteet ovat yhteydessä heikompaan koettuun terveyteen ja terveyteen liittyvään käyttäytymiseen. Korkeakorkoinen luotto lisää erityisesti pienituloisten huolta, mikä puolestaan pahentaa terveyshaittoja eniten niillä, joilla on heikommat mahdollisuudet hallita velkaansa (Turunen & Hiilamo, 2014, s.6).

Velan maksamatta jättäminen voi aiheuttaa luottotietorekisteriin merkittävän maksuhäiriömerkinnän (KKV, n.d.). Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa kuluttajan elämää, sillä merkinnästä koituu vakavia seurauksia esimerkiksi luotonsaannin, vuokra-asunnon ja puhelinliittymän saaminen vaikeutuu (KKV, n.d.). Suomessa maksuhäiriömerkinnät ovat viime vuosina olleet korkealla tasolla. Asiakastiedon (2026) uutisessa kerrotaan, että vuoden 2026 maaliskuun lopussa yli 385 000 suomalaisella oli maksuhäiriömerkintä. Uutisessa todetaan, että vuonna 2021 suomalaisilla on ollut ennätysmäärä (392 000) maksuhäiriömerkintöjä. Maksuhäiriömerkintöjen määrän kehitys viittaa siihen, että velkaongelmat ovat Suomessa laajalle levinnyt ilmiö.

3.1 Talousosaamisen tason yhteys velkaantumiseen

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että talousosaamisen taso on yhteydessä kuluttajien taloudelliseen käyttäytymiseen, erityisesti säästämisen ja velkaantumisen osalta. Parempi talousosaaminen on yhteydessä parempaan säästämiseen, sijoittamiseen ja velanhallintaan, kun taas taloudellisen tietämättömyyden kustannukset voivat olla merkittäviä esimerkiksi kulutusvelan ja velanhallinnan näkökulmasta (Lusardi & Mitchell, 2014, s.34). Tämä viittaa siihen, että taloudellinen tietämys voi toimia suojaavana tekijänä velkaantumista vastaan.

Lusardi ja Tufano (2015, s.333) määrittelevät velkaosaamisen kyvyksi tehdä yksinkertaisia velkaan liittyviä päätöksiä soveltamalla perustietoa korkoa korolle-ilmiöstä. He toteavat myös, että velkaosaaminen on osa laajempaa talousosaamista, joka mittaa tietoa velasta ja itse arvioitua taloudellisesta tietämystä. He toteavat myös tutkimuksessaan, että väestön velkaosaaminen on heikkoa. Velkaosaamisen ja

ylivelkaantumisen välillä on yhteys, sillä henkilöt, joilla on huonompi velkaosaamisen taso, arvioivat velkansa useammin liian suureksi tai kokevat epävarmuutta velkatilanteestaan, vaikka demografiset tekijät huomioitaisiin (Lusardi ja Tufano, 2015, s.334).

Velkaantumiseen vaikuttaa kuluttajien taloudellinen käyttäytyminen. Lusardi ja Tufano (2015, s.339) kertovat, että kuluttajat saattavat valita kalliita maksutapoja, koska he eivät arvioi eri vaihtoehtojen kustannuksia tai heidän taloudellisen päätöksentekoonsa vaikuttavat käyttäytymiseen liittyvät vinoumat. He osoittavat, että tämä voi johtaa kalliiseen velanottoon ja lisätä velkaantumisen riskiä. Gathergood (2011, s.596 ja s.600) osoittaa, että ylivelkaantuneet kotitaloudet ovat huomattavasti harvemmin talousosaavia kuin ylivelkaantumattomat kotitaloudet. Hän toteaa, että heikolla talousosaamisen tasolla on positiivinen yhteys ylivelkaantumiseen.

Nykypäivänä rahoitus- ja luottomarkkinoilla on useita toimijoita ja markkinat ovat monimutkaistuneet. Talousosaamisen tason merkitys korostuu monimutkaisilla rahoitus- ja luottomarkkinoilla, joissa kuluttajan tulee pystyä tekemään perusteltuja taloudellisia päätöksiä (Lusardi & Mitchell, 2014, s.34–35). Matalampi talousosaamisen taso vaikeuttaa toimimista monimutkaisilla rahoitus- ja luottomarkkinoilla ja voi johtaa velkaantumiseen, jos taloudelliset päätökset perustuvat puutteelliseen taloudelliseen tietämykseen (Lusardi & Mitchell, 2014, s.34–35). Talousosaamisen ja taloudellisen päätöksenteon välillä on vahvistettu kausaalinen vaikutus (Lusardi & Mitchell, 2014, s.37), joten kuluttajien talousosaamisen tason vahvistaminen voi olla merkittävä tekijä ylivelkaantumisen estämiseen. Talousosaamisen tason kehittämiseen liittyy merkittäviä kustannuksia, mutta taloudellisen tietämyksen puutteesta aiheutuvat seuraukset esimerkiksi ylivelkaantuminen ja köyhyys voivat olla myös huomattavia (Lusardi & Mitchell, 2014, s.38).

Tutkielmassa aiemmin todettiin että, velkaantumisella voi olla pitkäkestoisia ja vakavia terveyshaittoja. Näiden haittojen hoitokustannuksien lisääntyminen voi aiheuttaa

kustannuksia kansantalouteen. Talousosaamisen tason parantamiseen kohdistuvat toimenpiteet voivat olla kustannustehokkaampia kuin velkaantumisesta aiheutuvien haittojen korjaaminen, sillä talousosaamisen tason parantamisella voidaan ehkäistä velkaantumista. Tämä korostaa talousosaamisen merkitystä ennaltaehkäisevänä tekijänä ylivelkaantumista kohtaan, sillä parempi talousosaaminen voi auttaa kuluttajia tekemään parempia taloudellisia päätöksiä ja välttämään ylivelkaantumista.

3.2 Suomalaisen nuorten aikuisten velkaantuminen

Suomalaisten nuorten velkaongelmat ovat yleisiä, ja ne lisääntyvät elämän siirtymävaiheissa erityisesti nuorten muuttaessa pois lapsuudenkodista (Oksanen ja muut, 2016, s.1184). Oksanen ja muut (2016, s.1192–1193) toteavat, että vuosina 1988–1990 syntyneistä naisista 19,2 prosenttia ja 28,5 prosenttia miehistä (n=8093) koki velkaongelmia ajanjaksolla 2005–2013. Määrät viittaavat siihen, että merkittävä osa suomalaisista nuorista kokee velkaongelmia. Lisäksi he havaitsevat, että velkaongelmat ovat usein pitkäkestoisia, jatkuvia ja toistuvia taloudellisia ongelmia (Oksanen ja muut, 2016, s.1193).

Koulutuksen taso on yhteydessä suomalaisten nuorten aikuisten velkaantumiseen. Oksanen ja muut (2016, s.1193) havaitsevat, että nuorilla, joilla oli ainoastaan perusasteen koulutus, oli merkittävästi suurempi todennäköisyys kokea velkaongelmia. Lisäksi he toteavat, että merkittäviä velkaongelmia syntyy erityisesti 18–20 vuoden iässä. Lapsen saaminen lisää taloudellisten ongelmien riskiä, mutta vaikutus vaihtelee sukupuolen mukaan (Oksanen ja muut, 2016, s.1195–1196). Naisilla velkaongelmat vähenevät hieman vuoden kuluttua synnytyksestä eivätkä kasva merkittävästi tämän jälkeen, kun taas miehillä velkaongelmat lisääntyvät ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen ja kasvavat merkittävästi kahden-kolmen vuoden kuluessa (Oksanen ja muut, 2016, s.1194–1196). Tämä voi selittyä valtion tuilla, jotka voivat hyödyttää äitejä, kun taas isät voivat joutua maksamaan elatusapua (Oksanen ja muut, 2016, s.1199).

Suomalaisten nuorten aikuisten velkaantumista voidaan tarkastella heidän toimeentulonsa kautta. Oksanen ja muut (2016, s.1198) toteavat, että ensimmäisen työpaikan saaminen lisää taloudellisia resursseja ja velkaongelmat vähenevät ensimmäisen työpaikan saamisen jälkeen erityisesti naisilla. He kuitenkin havaitsivat, että ensimmäisen työpaikan saamisen vaikutus velkaongelmiin ei ole kovin suuri. He selittävät tätä sillä, että työllistyminen voi parantaa pääsyä kulutusluottoihin, mutta yhdessä kasvaneet tulot ja lisääntynyt kulutus voi heikentää mahdollista vaikutusta velkaongelmien vähenemiseen.

Mikkola ja muut (2024, s.194) toteavat, että nuorten aikuisten yksinasuminen on lisääntynyt, sillä 40 prosenttia 20–29-vuotiaista asuu yksin. Lisäksi he toteavat, että yksin asuvat nuoret sekä työelämän ulkopuolella olevat kuuluvat muita useammin pienituloisiin kotitalouksiin. Tämä voi lisätä nuorten aikuisten velkaantumisen riskiä, sillä yksin asuminen voi lisätä asumiskustannuksia ja heikentää toimeentuloa. Oksanen ja muut (2016, s.1187) toteavat myös, että nuoren poismuuttoikä lapsuudenkodista voi muodostua ratkaisevaksi tekijäksi velkaongelmien myöhäisemmässä kehittämisessä.

Nuoret voivat kokevat ylivelkaantumisen terveyshaittoja eri tavalla kuin muut ikäryhmät. Blázquez ja muut (2020, s.9–10) osoittavat, että nuorten kohdalla, verrattuna muihin ikäryhmiin, pelkkä asuntolainavelka ei heikennä nuorten itsearvioitua terveyttä, vaan vaikutus voi olla jopa myönteinen. He kuitenkin toteavat, että nuorilla velkojen kasaantuminen, erityisesti erilaisten velkatyyppien samanaikaisuus, näyttäytyy nuorten kohdalla keskeisenä tekijänä terveyshaittojen synnyssä. Oksanen ja muut (2016, s.1199) kertovat, että nuorilla huolimattomien taloudellisten päätösten lopulliset kustannukset voivat olla korkeita, sillä Suomessa velkaongelmat rajoittavat yksilön mahdollisuuksia esimerkiksi vuokra-asunnon saamisessa. Lisäksi he toteavat, että on todella tärkeää kehittää keinoja taloudellisen päätöksenteon tukemiseksi jo varhaisessa aikuisuudessa.

Suomalaisten nuorten aikuisen velkaantumisen tason voidaan sanoa olevan korkealla. Kuitenkaan velkaantuminen ei koske koko ikäryhmää. Ylivelkaantuneiden yksilöiden

ennaltaehkäisemiseen on mahdollista puuttua talousosaamisen tason parantamisella. Velkaantumisen ja ylivelkaantumisen seuraukset voivat olla merkitseviä nuorena iässä, sillä velkaongelmat ovat usein pitkäkestoisia ja vaikeuttavat taloudellista elämää. Velkaongelmien myötä nuorten aikuisten kuluttajien on haastavampaa kokea taloudellista hyvinvointia.

4 Kulutusluotto

Kulutusluotto kuuluu kuluttajaluottoihin, jotka tarkoittavat kuluttajansuojalain (38/1978) luvun 7 1 §:n mukaan luottoa, jonka luotonantaja sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle maksunlykkäyksenä, lainana tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelynä. Kulutusluotoille on tyypillistä niiden helppo saatavuus ja nopea myöntäminen. OP Pohjola (n.d.) kertoo nettisivuillaan, että vakuudettoman kulutusluoton (2 000–30 000 euroon asti) lainahakemuksen voi tehdä helposti verkossa ja luottopäätöksen saa viimeistään kahden pankkipäivän kuluessa. Kulutusluottoihin voi kuitenkin liittyä korkeita kustannuksia ja lyhyitä maksuaikoja, jotka voivat tulla yllätyksenä kuluttajalle. Kulutusluottoja käytetään arjen menojen rahoittamiseen. Kulutusluottoihin kuuluvat esimerkiksi korttiluotot, osamaksuluotot, joustolainat ja pikaluotot (Järvelä ja muut, 2022, s.11).

Suomen Pankin (2026) tiedotteessa kerrotaan, että Suomessa kotitalouksien kulutusluottokanta oli vuoden 2025 lopussa yhteensä 28,2 miljardia euroa ja sen kasvuvauhti oli 0,1 prosenttia. Tiedotteen mukaan kotitalouksien kulutusluotoista noin puolet koostui vakuudettomista kulutusluotoista, ja niiden vuosikasvuvauhti oli 1,5 prosenttia. Lisäksi tiedote kertoo, että 58 prosenttia vakuudettomista kulutusluotoista oli myöntänyt Suomessa toimivat pankit ja 39 prosenttia ulkomaalaiset toimijat.

Kotitalouksien kaikki lainavelat olivat vuoden 2025 lopussa 174,2 miljardia euroa (Tilastokeskus, 2026). Kotitalouksien kulutusluotot muodostavat noin 16 prosenttia kaikista kotitalouksien lainaveloista. Tämä on merkittävä osuus, sillä kotitalouksien kulutusluotoista noin puolet oli vakuudettomia kulutusluottoja, mikä lisää riskiä kotitalouksien ylivelkaantumiselle korkeiden ja yllättävien lainakustannuksien myötä.

Raijas (2019, s.621) toteaa, että vakuudettomiin kulutusluottoihin kuuluvat myös pikavipit, jotka saapuivat luottomarkkinoille vuonna 2005. Järvelä ja muut (2022, s.9) käyttävät pikavipeille useita eri synonyymeja esimerkiksi pikalaina ja pienlaina. Tässä

tutkielmassa käytetään pikavippi termiä. Pikavippien velkasummat ovat pieniä (20–300 euroa), ja niiden takaisinmaksuaika on lyhyt (7–90 vuorokautta) (Raijas, 2019, s.621). Järvelä ja muut (2022, s.9) määrittelevät pikavipit korkeahintaiseksi vakuudettomaksi kuluttajaluotoksi, joita tarjoavat perinteisten rahoitusjärjestelmän ulkopuolella toimivat yritykset, joilla ei ole fyysisiä asiakaspalvelupisteitä, vaan asiointi tapahtuu pääosin verkossa tai mobiilisti.

Järvelä ja muut arvioivat (2022, s.24), että pikavippien käyttö näyttää olevan yleisempää nuorten, vähemmän koulutettujen, työttömien, miesten, pienituloisten ja yksinasuvin kohdalla. Tämä arviointi viittaa siihen, että talousosaamisella voi olla yhteys kulutusluottojen käyttöön, sillä pikaluottojen käyttö on yleisempää ryhmissä, joilla on aikaisemmin tässä tutkielmassa todettu olevan heikompi talousosaamisen taso. Kuitenkin on huomioitava, että yhteys ei välttämättä ole täysin selkeä, sillä pikavippien käyttöön voi myös liittyä muita taustatekijöitä, kuten huono taloudellinen tilanne, joka voi pakottaa pikavippien käyttöön.

Järvelä ja muut (2022, s.32) havaitsivat selkeän yhteyden pikavippien käytön ja maksuvaikeuksien välillä, sillä henkilöt, joilla oli sekä pikavippi että muuta lainaa, kokivat useammin ongelmia lainan lyhennyksessä kuin ne, joilla oli vain pikavippi. Tämä viittaa siihen, että velkojen kasaantuminen lisää maksuvaikeuksien riskiä ja voi johtaa kuluttajan velkakierteeseen. Velkakierteeseen joutumisen yksi syy voi olla huono talousosaamisen taso, sillä usean samanaikaisen lainan hallinta edellyttää hyvää taloudenhallintaa ja ymmärrystä lainojen kokonaiskustannuksista.

Järvelä ja muut (2022, s.31) mainitsevat, että pikavippejä ei tilastoida virallisesti, joten pikavippimarkkinoiden koosta ja pikavippien käytön yleisyyttä on haastava hahmottaa. Järvelä ja muut (2022, s.22) arvioivat, että KKV:n ja Finanssialan pikavippien koskevien kyselyiden tuloksien perusteella noin yhdellä tai korkeintaan kahdella prosentilla 18 vuotta täyttäneistä suomalaisista on pikaluottoja kyselyiden vastaushetkellä. Pikavippien

käytön määrä on prosentuaalisesti vähäistä, mikä voi osittain johtua niiden tiukasta sääntelystä.

4.1 Kulutusluottojen sääntely Suomessa

Kulutusluottojen myöntämistä ja vertaislainojen välittämistä on säännelty laissa pääosin KSL:n luvussa 7, jossa säännellään mm. kuluttajaluottojen mainonnasta, korkokatosta ja hyvästä luotonantotavasta. Pikavippien sääntelyssä sovelletaan myös KSL:n muita lukuja mm. lukuja 2, 3, 4, 6a (Raijas, 2019, s.626). Kuluttajaluottojen sääntelyä laissa on muutettu useasti ja erityisesti pikavippien yleistymisen jälkeen 2010-luvulla.

Jakobsson (2008, s.146) on todennut, että pikavippien sääntely on ollut Suomessa puutteellista. Jakobsson kertoo, että pikavippien tarjoajat ovat pystyneet toimimaan markkinoilla hyvin vapaasti, sillä pikavippejä säänneltiin KSL:ssa vain yleisesti ja pikavippejä tarjoavien luottoyhtiöiden ei tarvinnut rekisteröityä muiden luottolaitosten tavoin. Lisäksi hän toteaa, että pikavippien korkoja ei säännelty aiemmin, ja sopimukset voitiin tehdä suoraan tekstiviestillä myös yöaikaan, mikä johti erityisesti nuorilla maksuhäiriömerkintöihin.

Raijas (2019, s. 627–628) toteaa hallituksen esityksen (64/2009 vp) pohjalta, että lokakuussa 2009 kiellettiin pikavippien myöntäminen öiseen aikaan siten, että luotonantajayritykset saivat myöntää luottopäätöksiä kellon ympäri, mutta kello 23 jälkeen myönnettyjä pikavippejä sai nostaa vasta seuraavana aamuna aikaisintaan kello 7. Lisäksi Raijas mainitsee hallituksen esityksen (24/2010 vp) pohjalta, että helmikuussa 2010 sääntelyä tiukennettiin tiedonantamisen osalta luotonmyönnön yhteydessä seuraavasti:

- 1) Luoton todellinen vuosikorko ja sopimusehdot tuli toimittaa asiakkaalle ennen lainan myöntämistä myös lyhytaikaisissa ja pienissä luotoissa

- 2) Luotonhakijan henkilöllisyys oli todistettava ennen luottosopimuksen syntymistä
- 3) Luotonantajayrityksiltä vaadittiin käyttökelpoista asiakaspalvelua.

Nämä uudistukset kasvattivat uusien myönnettyjen luottojen määrää ja luottokannan määrää (Raijas, 2019, s.628).

Raijas (2019, s.629) toteaa, että vuotta 2013 voidaan pitää merkittävänä ajankohtana pikavippien historiassa, sillä silloin säädettiin alle 2000 euron lainoille korkokatto, joka tiukensi pienlainojen myöntämistä huomattavasti. Lisäksi hän kertoo, että korkokaton myötä pikavippiyritysten kannattavuus laski, sillä niiden tarjoamien lainojen vuosikorko oli ollut merkittävästi suurempi kuin tämän korkokaton. Hän toteaa myös, korkokaton lain voimaantulo kesäkuussa 2013 johti siihen, että suuri osa pikavippiyrityksistä lopetti toimintansa ja samalla pikavippien käyttö väheni merkittävästi kotitalouksilla.

Korkokattosäännös on säännelty KSL:n luvun 7 17 §:n mukaan siten, että luoton nimelliskorko saa olla enintään viitekorko lisättynä 15 prosenttiyksiköllä, kuitenkin enintään 20 prosenttia. Lisäksi luottoon liittyville muille kustannuksille on asetettu laissa enimmäisrajat. KSL:n luvun 7 14 §:n mukaan ennen luottosopimuksen tekemistä luotonantajan on arvioitava kuluttajan luottokelpoisuus eli kyky suoriutua sopimuksen mukaisista velvoitteista.

KSL 7 luvun 8 §:n mukaan kuluttajaluoton mainonnassa on ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko sekä keskeiset luottoehdot. Näihin kuuluvat mm. luoton korko ja muut luottokustannukset, luoton määrä tai luottoraja, luottosopimuksen kesto, luoton ja luottokustannusten kokonaismäärä ja maksuerien lukumäärä. Lisäksi kuluttajasuojalain mukaan luoton mainonnassa on ilmoitettava hyödykkeen käteishinta ja mahdollinen käsiraha, jos luotto liittyy tietyn hyödykkeen hankintaan.

KSL 7 luvun 8 §:n mukaan kuluttajaluoton mainontaa koskeva sääntely edellyttää, että luoton keskeisimmät tiedot ja kustannukset esitetään selkeästi, näkyvästi ja tiiviisti.

Lisäksi luoton tietojen ja kustannuksien tulee vastata luotonantajan tavanomaisesti tarjoamia luottoehtoja. Kuluttajaluoton sääntelyssä pyritään suojaamaan kuluttajaa ja pakottamaan luotonantajia toimimaan oikein mainonnassa. KSL lainsäädäntöä tullaan tiukentamaan marraskuusta 2026 alkaen lailla 31/2026.

Lainsäädännön uudistus koskee kuluttajaluottoa koskevien tietojen esittämisen tarkentamista niin että, tietojen tulee olla helposti luettavissa tai kuultavissa ja mukautettava käytettävän viestimen teknisiin rajoitteisiin. Lisäksi sääntelyä tarkennetaan tilanteissa, joissa kaikkia lain mukaan vaadittuja tietoja ei voida esittää suoraan mainoksessa, siten että vaadittujen tietojen tulee olla kuluttajan saatavilla muilla teknisillä keinoilla. Lainsäädännön uudistus on yhteydessä kuluttajaluottojen mainostuksen yleistymiseen digitaalisessa ympäristössä. Muutokset korostavat myös tiedon saavutettavuutta ja ymmärrettävyyttä.

KSL:n 7 luvun 13 §:n mukaan luotonantajalta luotonannossa edellytetään vastuullista menettelyä erityisesti luoton markkinoinnissa. Luoton markkinoinnissa ei saa vähätellä luotonoton merkitystä tai antaa harhaanjohtavaa kuvaa luoton vaikutuksista kuten esittää luoton parantavan luotonottajan taloudellisia ongelmia. Lisäksi markkinointi ei saa kohdistua kuluttajiin, joilla on maksuhäiriömerkintä. Markkinointi ei saa yhdistyä myöskään esimerkiksi rahapelaamiseen. Tätä sääntelyä on uudistettu myös lailla 31/2026, jonka muutokset tulevat voimaan marraskuussa 2026.

Kulutusluottojen sääntely on muuttunut eri ajankohtina. Viime vuosina sääntely on selvästi kiristynyt korkokattojen, markkinoinnin ja luotonmyöntämisen osalta. Kulutusluottojen sääntelyn muutokset ovat vaikuttaneet kulutusluottojen saatavuuteen ja sitä kautta käyttöön eri ajankohtina. Tämän vuoksi eri ajankohtina tehdyt kulutusluottoihin liittyvät tutkimusten tulokset eivät välttämättä ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Kulutusluottoihin liittyvien tutkimustulosten yleistettävyydessä tulee huomioida eri ajankohtina tehdyt sääntelyt.

4.2 Suomalaisen nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttö

Suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttö on lisääntynyt viime vuosina. Vakuudettomien kulutusluottojen ja pikavippien yleistymisen on madaltanut lainanoton kynnyksiä, mikä on muuttanut kuluttajien luottokäyttäytymistä. Majamaa ja Lehtinen (2024, s.136) toteavat, että nuorille aikuisille ei usein myönnetä edullisia lainoja, vaan he joutuvat ottamaan kalliita luottotuotteita kuten pikalainoja. Pikalainat ovat keskeinen tekijä nuorten aikuisten velkaongelmien taustalla (Majamaa & Lehtinen, 2024, s.136).

Suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöä voidaan pitää riskialttiina velkaantumisen muotona, sillä heidän asemansa luottomarkkinoilla voi olla heikompi matalamman tulotason ja epävarman taloudellisen tilanteen vuoksi. Nuorten aikuisten ikäryhmässä on tutkielmassa aiemmin todettu olevan eroja taloudellisessa asemassa. Toisilla nuorilla aikuisilla esimerkiksi vanhemmat saattavat auttaa taloudellisesti, kun taas toiset joutuvat pärjäämään menojen kattamisesta kokonaan itse.

Majamaa ja Lehtinen (2022, s.611) toteavat, että nuorten aikuisten velkaongelmat liittyvät usein vakuudettomiin kulutusluottoihin esimerkiksi pikavippeihin ja verkkokauppaostoihin, joita käytetään arjen kulutuksen ja toimeentulon rahoittamiseen. He mainitsevat, että nuoret aikuiset eivät välttämättä käytä luottoa pitkän aikavälin investointeihin vaan lyhytaikaisiin tarpeisiin, mikä voi lisätä velkaantumisen riskiä. Lisäksi he toteavat, että nuorten aikuisten puutteellinen ymmärrys luottojen ehdoista ja niiden seurauksista voi johtaa tilanteisiin, joissa maksujen laiminlyönti aiheuttaa maksuhäiriömerkintöjä ja heikentää nuorten taloudellista asemaa entisestään.

Digitaalisten rahoituspalveluiden yleistymisen on muuttanut kulutusluottojen käyttöä siten, että luotonotto on entistä nopeampaa ja helpommin saavutettavaa. Nuoret aikuiset ostavat verkosta esimerkiksi vaatteita ja kosmetiikkaa ja käyttävät maksutapana osamaksua, minkä korko- ja käsittelykulujen suuruudet voivat tulla yllätyksenä. Verkkokauppamyynni on lisääntynyt viime vuosien aikana paljon. Majamaa ja Lehtinen

(2022) toteavat, että etämyyntivelkaantuminen on myös yksi merkittävä tekijä nuorten aikuisten velkaantumisessa.

Helpompi luoton saaminen voi lisätä velkaantumisen riskiä ja altistaa kotitalouksia taloudellisille ongelmille esimerkiksi velkakierteelle. Gatherhood (2011, s.600) osoittaa, että kuluttajat, joilla on itsehillinnässä ongelmia, ovat todennäköisemmin ylivelkaantuneita. Hän mainitsee, että talousosaamisen tasoa voidaan parantaa talouskasvatuksella, mutta yksilöitä ei voida opettaa itsehillintään. Lisäksi hän toteaa, että kulutusluottomarkkinoiden kontekstissa yksilöiden valintoja tulee rajoittaa, jotta voidaan estää kuluttajia harjoittamasta epäedullista käyttäytymistä. Tämä osoittaa, että kulutusluottojen sääntelyllä voidaan vähentää epäoptimaalisten kulutusluottojen käytön haitallisia seurauksia.

5 Tutkimus

Tässä luvussa käsitellään tutkimusta ja tutkimusmenetelmää. Luvun alussa käydään läpi tutkimukselle rajatut tutkimuskysymykset, tavoitteet ja hypoteesit. Tämän jälkeen esitellään tutkimukseen valittu aineisto ja aineistonkeruumenetelmä. Lopuksi kerrotaan valitut tutkimusmenetelmät ja määritelmät tutkimuksen muuttujista.

Tämä pro gradu -tutkielman tutkimus toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksessa käytetään kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, sillä sen avulla voidaan selvittää lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä (Heikkilä, 2014, s.15) sekä tutkia selitettävien tekijöiden yhteyksiä. Menetelmä soveltuu tutkimuksen tavoitteisiin, sillä sen avulla voidaan havaita muuttujien välisiä yhteyksiä ja testata asetettuja hypoteeseja, jotka esitellään seuraavaksi.

5.1 Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja hypoteesit

Tutkimuksen ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä on: ”Miten talousosaamisen taso vaikuttaa nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön?”. Toisena tutkimuskysymyksenä on: ”Miten taustatekijät (sukupuoli, ikä, koulutus- ja tulotaso) ovat yhteydessä nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön?”. Vastaajan taustamuuttujina tarkastellaan ikää, sukupuolta, tulo- ja koulutustasoa. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia miten talousosaamisen taso vaikuttaa suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi on tarkoitus tarkastella, miten valitut taustamuuttujat vaikuttavat kulutusluottojen käyttöön. Tutkimuksessa pyritään löytämään regressioanalyysien kautta yhteyksiä talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön välille.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan talousosaamisen tason vaihtelun yhteyttä kulutusluottojen käyttöön. Kulutusluottojen käyttö toimii tutkimuksen selitettävänä

muuttujana, ja sitä pyritään selittämään vastaajien talousosaamisen tasolla. Talousosaamisen taso toimii tutkimuksen selittävänä tekijänä. Lisäksi analyysissä huomiotaan keskeiset taustamuuttujat sukupuoli, ikä, tulo- ja koulutustaso. Tässä tutkimuksessa ei verrata taloudellisia asenteita. Vastaajien kulutusluottojen käyttöä mitataan kyselyaineistosta saadun 4 kysymyksen avulla ja talousosaamisen tasoa mitataan 13 kysymyksellä. Kysymykset löytyvät kokonaisuudessaan tutkielman lopusta liitteenä.

Tällä tutkimuksella on kaksi hypoteesia, joista ensimmäinen on:

H1: Henkilön talousosaamisen tasolla on vaikutusta kulutusluottojen käyttöön.

Lusardi ja Tufano (2015) osoittavat, että kuluttajien matala talousosaamisen taso on yhteydessä korkea kustanteisten luottojen käyttöön. Gatherhood (2011) toteaa, että heikko talousosaamisen taso on positiivisesti yhteydessä ylivelkaantumiseen. Tässä tutkimuksessa oletetaan näiden aikaisempien tulosten perusteella, että henkilön talousosaamisen taso on yhteydessä kulutusluottojen käyttöön.

Tutkimuksen toisena hypoteesina on:

H2: Kulutusluottojen käytössä on eroja sukupuolen, iän, tulo- ja koulutustason mukaan

Lusardi ja Tufano (2015) kertovat, että velan perusmekanismien ymmärtäminen on rajallista esimerkiksi naisten ja pienituloisten keskuudessa. Tämän aikaisemman tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että kulutusluottojen käytössä on eroja sukupuolen, iän, tulo- ja koulutustason mukaan.

5.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytetään Wilskan ja muiden (2024) julkaiseman selvityksen kyselyaineistoa. Selvityksen on tilannut ja julkaissut Suomen oikeusministeriö osana kansallisen talousosaamisen strategian toteuttamista. Selvitys koskee suomalaisten nuorten talousosaamista. Selvitys on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa suomalaisten talousosaamista mitataan eri väestöryhmissä säännöllisesti. Selvityksen tuloksia hyödynnetään päätöksenteon tukena sekä talouskasvatuksen kehittämisessä kansallisella tasolla.

Wilskan ja muiden (2024) aineisto perustuu kyselytutkimukseen, joka kohdistui 15–29 vuotiaisiin suomalaisiin nuoriin. Kyselyaineisto kerättiin huhti-kesäkuussa 2024, ja vastaajia oli yhteensä 1578. Selvityksen aineisto kerättiin Innolink Oy:n toimesta verkkokyselynä CINT-paneelin kautta. Alle 18-vuotiaiden vastaajien osalta aineistoa täydennettiin puhelinhaastatteluilla. Aineisto kerättiin kiintiöidyllä satunnaisotannalla, jossa vastaajat valittiin asuinalueen, iän ja sukupuolen perusteella siten, että otos vastaa Manner-Suomen 15–29-vuotiaiden suomenkielisen väestön rakennetta.

Wilskan ja muiden (2024) aineiston kyselylomakkeen laadinnassa hyödynnettiin Lusardin ja Mitchellin kehittämiä Big Three -kysymyksiä ja osittain OECD:n talousopetusverkosto INFE:n kehittämää talousosaamisen mallia, mikä mahdollistaa tulosten kansainvälisen vertailun sekä validoitujen mittareiden käytön. Lisäksi tämä kyselylomake sisälsi myös sellaisia kysymyksiä, jotka eivät ole osa INFE:n kyselykokonaisuutta. Selvityksen aineistossa talousosaamista tutkittiin pääasiassa taloudellista tietämystä ja asenteita mittaavien väittämien avulla. Ryhmien välisiä eroja analysoitiin Welchin t-testillä.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan talousosaamisen tason yhteyttä suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi analysoidaan valittujen taustamuuttujien vaikutusta kulutusluottojen käyttöön. Muuttujien välisiä riippuvuussuhteita tutkitaan regressioanalyysi avulla. Empiirinen analyysi on toteutettu Stata-tilasto-ohjelmistolla.

Tutkimuksen selitettävänä muuttujana toimii kulutusluottojen käyttö (aineiston kysymys 70). Kulutusluottojen käyttöä mitataan myös aineiston kysymyksillä 69, 84 ja 87, jotka kuvaavat vastaajien luoton käyttöä ja taloudellista tilannetta. Kysymys 70 mittaa suoraan kulutusluottojen käyttöä, kun taas kysymys 69 tarkastelee osamaksujen käyttöä. Lisäksi kysymys 84 kuvaa vastaajien velkaantuneisuuden tasoa. Kysymys 87 mittaa taloudellista puskurikykyä selvitytä yllättävistä menoista ilman lainanottoa. Näiden kysymysten avulla selvitetään vastaajien kulutusluottojen käytön määrää ja taloudellista tilannetta.

Tutkimuksen selittävänä muuttujana toimii talousosaamisen taso. Talousosaamista mitataan aineiston taloudellisen tietämyksen kysymyksillä 1–13. Kysymykset mittaavat vastaajien ymmärrystä keskeisistä taloudellisista käsitteistä esimerkiksi korkoa korolle - ilmiöstä, inflaatiosta ja riskin hajauttamisesta. Lisäksi kysymykset mittaavat luottoihin liittyvää tietämystä, kuten lainakustannuksia ja maksuhäiriömerkintöjen seuraamuksia. Lisäksi analyysissa huomioidaan seuraavat kontrollimuuttujat: sukupuoli, ikä, tulo- ja koulutustaso. Kontrollimuuttujat otetaan analyysiin mukaan, jotta talousosaamisen yhteyttä kulutusluottojen käyttöön voidaan tarkastella mahdollisimman monipuolisesti.

Tutkimuksessa käytettävä aineisto rajataan koskemaan 18–29-vuotiaita vastaajia. Rajaus tehdään, koska tutkimuksen kohteena olevien nuorten aikuisten oletetaan pystyvän ottamaan kulutusluottoja. Holhoustoimilain (442/1999) 1 §:n mukaan Suomessa alle 18-vuotiaat ovat vajaavaltaisia. HolhTL 24 §:n mukaan vajaavaltainen ei voi tehdä muita kuin tavanomaisia ja vähäisiä oikeustoimia. Tämän vuoksi he eivät voi itsenäisesti tehdä

luottosopimuksia tai saada kulutusluottoa. Lisäksi alaikäisten taloudellinen toiminta on usein sidoksissa huoltajiin, mikä heikentäisi tulosten vertailukelpoisuutta.

Rajaamalla aineisto täysi-ikäisiin vastaajiin pyritään varmistamaan, että tutkimus kohdistuu taloudellisesti itsenäisempiin yksilöihin, joilla on mahdollisuus tehdä luotonottoon liittyviä päätöksiä. Tällä rajauksella tutkimustulokset ovat paremmin tulkittavissa kulutusluottojen käytön näkökulmasta. Rajauksen jälkeen aineiston vastaajien kokonaismäärä on 1338. Tietyissä kysymyksissä vastaajien kokonaismäärä hieman vaihtelee, koska kaikki vastaajat eivät ole vastanneet jokaiseen kysymykseen. Vastauksien määrä kuitenkin kysymyksien osalta vaihtelee vähän, joten tämä ei rajoita tutkimuksen tekemistä.

6 Tulokset

Tässä luvussa käydään empiirisen analyysin tutkimuksen tulokset läpi. Luvun alussa kuvaillaan aineiston vastaajien keskeiset taustamuuttujat. Tavoitteena on antaa yleiskuva aineiston rakenteesta ja vastaajien sosioekonomisesta taustasta ennen varsinaisen analyysin esittämistä. Aineiston yleiskuvauksen jälkeen siirrytään talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön jakautumisen esittelyyn. Luvun lopussa analysoidaan talousosaamisen tason yhteyttä kulutusluottojen käyttöön ja kulutusluottojen käytön vaihtelua valittujen taustamuuttujien mukaan.

Suurin osa vastaajista asuu Uudellamaalla (28,9 %), Pirkanmaalla (10,8 %), Pohjois-Pohjanmaalla (9,5 %) ja Varsinais-Suomessa (8,3 %). Muiden maakuntien osuus on pienempi. Aineiston voidaan katsoa kattavan laajasti koko Suomen.

Taulukosta 1 nähdään, että vastaajista 55,6 % on naisia ja 43,4 % miehiä. Vastaajista 1 % ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Aineiston sukupuolijakautumassa on hieman enemmän naisia, mutta jakauma on suhteellisen tasainen. Taulukosta 1 nähdään, että vastaajien ikä vaihtelee 18 ja 29 vuoden välillä. Vastaajien keski-ikä on 24,2 vuotta.

Taulukosta 1 voidaan havaita, että vastaajista suurin osa on suorittanut joko ammatillisen tutkinnon (ml. oppisopimus), lukion (ml. kaksoistutkinnon), ammattikorkeakoulun tai alemman korkeakoulututkinnon (kandidaatin tutkinto). Lisäksi taulukon 1 perusteella voidaan todeta, että suurin osa vastaajista sijoittui tuloluokkaan 1500-alle 2500 euroa/kk.

Taulukko 1. Vastaajien (n=1338) kuvaus.

MUUTTUJA	LUOKKA	%
SUKUPUOLI	Nainen	43,4 %
	Mies	55,6 %
IKÄ	18–21	22,9 %
	22–25	39,5 %
	26–29	37,6 %
KOULUTUS	Peruskoulu tai osa sitä	8,2 %
	Ammatillinen tutkinto (ml. oppisopimus)	31,2 %
	Lukion päättötodistus tai ylioppilas (ml. kaksoistutkinto)	25,0 %
	Ammattikorkeakoulu tai alempi korkeakoulututkinto (kandidaatin tutkinto)	25,8 %
	Ylempi korkeakoulututkinto tai akateeminen jatkotutkinto	9,8 %
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT TULOT/KK	Alle 500 euroa/kk	16,1 %
	500-alle 1000 euroa/kk	20,5 %
	1000-alle 1500 euroa/kk	19,0 %
	1500-alle 2500 euroa/kk	26,7 %
	2500-alle 3500 euroa/kk	11,6 %
	Yli 3500 euroa/kk	6,1 %

6.1 Talousosaamisen tason jakautuminen

Analyysin alussa vastaajien talousosaamista tarkastellaan Lusardin ja Mitchellin (2008) kehittämällä Big Three -kysymyksillä. Aineistossa kysymykset 1, 2 ja 3 eivät täysin vastaa sanamuodoltaan Lusardin ja Mitchellin kysymyksiä, sillä ne on kirjoitettu suomeksi, mutta ne vastaavat sisällöllisesti näitä kolmea keskistä mittaria.

Taulukosta 2 nähdään, että vastaajista 79,5 % vastasi oikein kysymykseen 1, joka käsittelee korkoa korolle -ilmiötä. Voidaan siis todeta, että vastaajista suurin osa ymmärtää korkoa korolle -ilmiön. Inflaatiota koskevaan kysymykseen 2 vastasi oikein 56,0 % ja väärin 44,1 %. Tulos osoittaa, että inflaation vaikutusten ymmärtäminen ei ole vahvaa kaikilla vastaajilla, sillä vain hieman yli puolet saivat kysymyksen oikein. Hajauttamista koskevaan kysymykseen 3 vastasi oikein 65,0 % ja väärin 35,0 %. Tämän kysymyksen tulos viittaa siihen, että yli puolet vastaajista ymmärtävät riskin sijoittamisessa, mutta joukossa on kuitenkin vastaajia, jotka eivät ymmärrä riskiä.

Taulukko 2. Big Three -kysymyksien vastauksien jakautuminen.

BIG THREE -KYSYMYKSET	OIKEIN (%)	VÄÄRIN (%)	YHTEENSÄ
<p>1. OLETETAAN, ETTÄ LAITAT 100 € SÄÄSTÖTILILLE, JOLLA ON TAATTU 2 PROSENTIN VUOSIKORKO. ET LAITA TAI NOSTA RAHAA TÄLTÄ TILILTÄ. KUINKA PALJON TILILLÄSI ON RAHAA 5 VUODEN PÄÄSTÄ, KUN TILILLE ON MAKSETTU KORKO? OLETA, ETTEI TUOTOSTA TARVITSE MAKSAA VEROA EIKÄ TILIIN LIITY MUITA MAKSUJA.</p> <p>- ENEMMÄN KUIN 102 E - TASAN 102 E - VÄHEMMÄN KUIN 102 E - KYSYMYKSEEN ON MAHDOTONTA VASTATA ANNETUILLA TIEDOILLA</p>	79,5 %	20,5 %	100 %
<p>2. OLETETAAN, ETTÄ LAITAT TÄNÄÄN RAHAA PANKKITILILLE, JOLLA ON TAATTU 1 PROSENTIN VUOSIKORKO. VUOTUINEN INFLAATIO ON 2 PROSENTTIA, ETKÄ LAITA TAI NOSTA RAHAA TÄLTÄ TILILTÄ VUODEN AIKANA. KUINKA PALJON PYSTYT OSTAMAAN TILILLE TALLETTAMILLASI RAHOILLA VUODEN PÄÄSTÄ?</p> <p>- ENEMMÄN KUIN TÄNÄÄN - TASAN SAMAN VERRAN - VÄHEMMÄN KUIN TÄNÄÄN - KYSYMYKSEEN ON MAHDOTONTA VASTATA ANNETUILLA TIEDOILLA</p>	56,0 %	44,1 %	100 %
<p>3. PITÄÄKÖ SEURAAVA VÄITTÄMÄ PAIKKANSÄ: "SIJOITTAMALLA YHTEEN YRITYKSEEN SAADAAN YLENSÄ VARMEMPI TUOTTO KUIN SIJOITTAMALLA RAHASTOIHIN."</p> <p>- KYLLÄ - EI - KYSYMYKSEEN ON MAHDOTONTA VASTATA ANNETUILLA TIEDOILLA.</p>	65,0 %	35,0 %	100 %

Taloulosaamisen tason tutkimista laajennettiin käyttämällä aineiston kysymyksiä, jotka liittyivät luottokortin kuluihin, maksuhäiriömerkintöihin ja verkkolainaan. Nämä kysymykset liittyvät läheisesti kulutusluottoihin ja niiden käytön ymmärtämiseen. Tämän vuoksi taloulosaamisen tason jakautumista on tärkeää analysoida myös näiden kysymysten vastauksien kautta.

Luottokortin korkoa ja minimierää koskevaan kysymykseen 6 vastasi oikein 65,6 % ja väärin 34,4 %. Kysymyksen tulos osoittaa, että vastaajien tietämys luottokorttien koroista ja minimieristä ei ollut kovin korkealla tasolla kaikilla vastaajilla. Kysymykseen 8, joka liittyi maksuhäiriömerkintään ja sen vaikutukseen vuokra-asunnon saamisessa, vastasi oikein 87,2 % ja väärin 12,8 %. Tämä tulos taas osoittaa, että suurin osa vastaajista ymmärsi maksuhäiriömerkinnän vaikutuksen. Verkkolainan takaisinmaksun laiminlyönnin seurauksiin koskevaan kysymykseen 13 vastasi oikein 53,8 % ja väärin 46,2 %. Tämä tulos viittaa siihen, että verkkolainan takaisinmaksun laiminlyönnin seuraamukset eivät ole kovin vahvasti tiedossa vastaajilla, sillä vain vähän yli puolet vastasivat kysymykseen oikein.

Taloulosaamisen tason jakaumista mitattiin tutkimuksessa aineistosta muodostetulla indeksillä. Indeksi muodostettiin summamuuttujana kysymyksistä ja se laskettiin siten, että summassa huomioitiin käytettävissä olevat vastaukset. Puuttuvat vastaukset eivät näin estäneet indeksin muodostumista. Taloulosaamisen keskiarvo kysymyksiä 1–13 käyttäen on aineistossa 8,4 (keskihajonta 2,3). Keskiarvoa voidaan pitää hyvänä ja tämä osoittaa, että vastaajien taloulosaaminen on keksimäärin hyvällä tasolla. Vastaajien pistemäärät vaihtelevat välillä 2–13.

Vastaajien taloulosaamisen tason jakautumista tarkasteltiin jakamalla vastaajat kolmeen ryhmään: matala, keskitaso ja korkea. Jaossa käytettiin aineiston kysymyksien 1–13 vastauksia. Taulukosta 3 huomataan, että matalaan taloulosaamisen tasoon kuului vähiten vastaajia ja keskitasoon eniten. Tulos viittaavat siihen, että aineiston vastaajien

talousosaamisen taso on hyvällä tasolla, sillä suurin osa vastaajista kuului joko keskitasoon tai korkeaan tasoon.

Taulukko 3. Talousosaamisen tason jakautuminen.

TALOUSOSAAMISEN TASO	VASTAAJIEN JAKAUTUMINEN %
MATALA	5,3 %
KESKITASO	59,5 %
KORKEA	35,2 %
YHTEENSÄ	100 %

6.2 Kulutusluottojen käytön jakautuminen

Kulutusluottojen käytön jakautumista tutkittiin aineistosta valituilla väittämillä, jotka kuvasivat parhaiten kulutusluottojen käyttöä ja velkaantuneisuutta. Väittämällä 69 mitattiin vastaajien osamaksun käyttöä maksutapana. Vastaajista 33,5 % oli väittämän kanssa täysin eri mieltä ja 18,4 % jokseenkin eri mieltä. Vastaajista 9,5 % oli täysin samaa mieltä ja 17,9 % jokseenkin samaa mieltä. Tulokset viittaavat siihen, että enemmistö ei käytä osamaksua usein maksutapana.

Väittämällä 84 vastaajilta pyydettiin kuvailemaan heidän velkaantuneisuuttaan ja taloudellista tilannettaan. Vastaajista 38,7 %:lle laskujen ja lainojen maksaminen ei tuota vaikeuksia ja he pystyvät säästämään rahaa. Vastaajista 39,4 % selviytyy maksuista ilman vaikeuksia, mutta ilman mahdollisuutta säästää. Yhteensä nämä kaksi ryhmää kattavat 77,7 % vastaajista, mikä viittaa siihen, että valtaosa kokee pystyvänä hoitamaan taloudelliset velvoitteensa. Vastaajista 11,4 % kokee laskujen ja lainojen maksamisen jatkuvasti haastavana. Vastaajista 6,0 % kertoo saaneensa maksukehotuksia ja maksaneensa viivästyskorkoa maksujen myöhästymisen vuoksi. Vastaajista 5,0 % kertoo saaneensa maksuhäiriömerkinnän tai joutuneensa ulosottoon. Yhteensä näihin taloudellisesti haavoittuvampiin ryhmiin kuuluu 22,4 % vastaajista. Nämä tulokset

viittaavat siihen, että enemmistö vastaajista hallitsee taloutensa, mutta säästämismahdollisuuksien puute on yleistä. Vastaajista 22,4 % kohtaa merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, mikä korostaa taloudellisen eriarvoisuuden olemassaoloa aineistossa.

Väittämällä 87 tarkasteltiin vastaajien kykyä selviytyä äkillisestä kuukauden nettotuloja vastaavasta laskusta ilman ulkopuolista taloudellista apua. Vastaajista 17,4 % pystyisi varmasti maksamaan laskun ja 23,2 % ei varmasti pystyisi maksamaan laskua. Todennäköisesti laskun pystyisi maksamaan 34,9 % ja todennäköisesti ei 24,5 %. Tulokset viittaavat siihen, että taloudellinen puskurikyky on jakautunut vastaajien välillä melko tasaisesti. Kuitenkin voidaan todeta, että lähes neljännes vastaajista kokee varmasti olevansa kykenemätön kattamaan tällaisen äkillisen laskun. Tämä voi viitata huonompaan taloudelliseen turvaan.

Vastaajien kulutusluottojen käyttöä tarkasteltiin väittämällä 70, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka usein he ottavat kulutusluottoja. Taulukossa 4 esitettyjen tulosten mukaan vastaajista 57,9 % oli täysin eri mieltä väittämän kanssa. Vastaajista 5,3 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Tulokset osoittavat, että suurin osa vastaajista ei käytä kulutusluottoja usein, sillä yli puolet vastaajista oli täysin eri mieltä väittämän kanssa.

Taulukko 4. Kulutusluottojen käyttö ("Otan usein kulutusluottoja").

VASTAUS	VASTAAJIEN MÄÄRÄ %
TÄYSIN ERI MIELTÄ	57,9 %
JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	10,1 %
EI SAMAA EIKÄ ERI MIELTÄ	15,2 %
JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	11,6 %
TÄYSIN SAMAA MIELTÄ	5,3 %
YHTEENSÄ	100 %

6.3 Talousosaamisen tason yhteys kulutusluottojen käyttöön

Tässä luvussa tarkastellaan talousosaamisen tason yhteyttä kulutusluottojen käyttöön. Luvun alussa tarkastellaan ristiintaulukoinnin avulla kulutusluottojen käytön jakautumista talousosaamisen tason mukaan. Tämän jälkeen talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön välistä yhteyttä analysoidaan regressiomallien avulla. Luvussa arvioidaan tukevatko saadut tulokset hypoteesia H1, jonka mukaan henkilön talousosaamisen tasolla on vaikutusta kulutusluottojen käyttöön.

Ristiintaulukoinnissa käytettiin aineistosta aiemmin luotuja talousosaamisen tason ryhmiä (matala, keskitaso ja korkea) ja kyselyaineiston väittämää 70. ”Otan usein kulutusluottoja (ml. ”pikavipit” ja kauppojen tarjoamat luotot)”. Väittämän Likertasteikon vastaukset yhdistettiin analyysia varten kolmeen luokkaan (eri mieltä, neutraali ja samaa mieltä). Taulukosta 5 nähdään, että väittämään suhtautuminen vaihtelee vastaajan talousosaamisen tason mukaan. Korkean talousosaamisen tason ryhmässä vastaajat ovat useammin eri mieltä väittämän kanssa, kun taas matalan osaamisen ryhmässä väittämän kanssa samaa mieltä olevien osuus on suurempi. Nämä tulokset antavat alustavaa tukea H1:lle, sillä tuloksien mukaan korkeampi talousosaamisen taso on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön.

Taulukko 5. Väittämän ”Otan usein kulutusluottoja (ml. ”pikavipit” ja kauppojen tarjoamat luotot)” vastauksien jakauma.

TALOUSOSAAMISEN TASO	ERI MIELTÄ (1–2)	NEUTRAALI (3)	SAMAA MIELTÄ (4–5)	YHTEENSÄ
MATALA	34,3 %	20,0 %	45,7 %	100 %
KESKITASO	58,9 %	19,9 %	21,2 %	100 %
KORKEA	88,4 %	6,4 %	5,2 %	100 %

Taloulosaamisen ja kulutusluottojen käytön välistä yhteyttä tarkastellaan regressioanalyysin avulla. Analyysissa selitettävänä muuttujana toimii aineiston väittämä 70, jolla on mitattu vastaajien kulutusluottojen käyttöä. Selittävänä muuttujana toimii tutkimuksessa aiemmin muodostettu taloulosaamista mittaava indeksi.

Regressioanalyysissa on muodostettu kaksi mallia. Mallissa 1 tarkastellaan taloulosaamisen yhteyttä kulutusluottojen käyttöön ilman taustamuuttujia. Mallissa 2 analyysia laajennettiin lisäämällä malliin taustamuuttujat ikä, sukupuoli, tulo- ja koulutustaso, jotta taloulosaamisen yhteyttä kulutusluottojen käyttöön voidaan tarkastella huomioiden muiden tekijöiden vaikutus. Mallien kategoriset muuttujat (sukupuoli, tulo- ja koulutustaso) on ohjelmoitu dummy-muuttujiksi. Taulukosta 6 nähdään dummy-muuttujien viiteryhvät. Taulukossa 6 esitetään regressiomallien tulokset.

Regressiomallin 1 tulos kertoo, että taloulosaamisella on negatiivinen ja tilastollisesti merkittävä yhteys kulutusluottojen käyttöön ($p < 0,001$). Taloulosaamisen yhden yksión nousu vähentää kuluttajan kulutusluottojen käyttöä keskimäärin 0,26 yksikköä. Tulokset tukevat hypoteesia H1, jonka mukaan taloulosaamisen tasolla on yhteys kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi taulukosta 6 nähdään, että taustamuuttujien lisäämisen jälkeen taloulosaamisen vaikutus kulutusluottojen käyttöön säilyi negatiivisena, vaikka vaikutuksen suuruus pienenee hieman. Tämä viittaa siihen, että hyvin pieni osa vaikutuksesta selittyy muilla tekijöillä.

Taulukosta 6 nähdään, että mallissa 2 ikä on negatiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$) yhteydessä kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi Taulukosta 6 ilmenee, että sukupuolten välillä huomataan eroja kulutusluottojen käytössä. Regressiomallin 2 tulosten mukaan naiset käyttävät kulutusluottoja tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,001$) vähemmän kuin miehet. Tulokset osoittavat myös, että kolmessa korkeimmassa tuloluokassa kulutusluottojen käyttö on positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kulutusluottojen käyttöön verrattuna viiteryhmään. Koulutustason yhteys

kulutusluottojen käyttöön on heikompi, koska ainoastaan korkeimman koulutustason luokassa havaitaan tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$) ja positiivinen yhteys verrattuna viiteryhmään.

Taulukko 6. Lineaariset regressiomallit talousosaamisen tason ja taustamuuttujien yhteydestä kulutusluottojen käyttöön.

Muuttuja	Malli 1	Malli 2
Talousosaaminen	-0,2555253*** (0,0136219)	-0,2161547 *** (0,0145869)
Ikä		-0,028716** (0,0102682)
Nainen (viiteryhmä: mies)		-0,4778579 *** (0,0679416)
Tulotaso (viiteryhmä: alle 500 eur/kk)		
500-alle 1 000 eur/kk		-0,1317502 (0,0960706)
1000-alle 1 500 eur/kk		0,1710057 (0,1041947)
1 500-alle 2 500 eur/kk		0,3539198*** (0,1002804)
2 500-alle 3 500 eur/kk		0,4544032** (0,131518)
Yli 3 500 eur/kk		0,4482306** (0,1717609)
Koulutustaso (viiteryhmä: peruskoulu tai osa sitä)		
Ammatillinen tutkinto		0,0411653 (0,1249358)
Lukion päättötodistus tai ylioppilas		0,1519671 (0,1266008)
Ammattikorkeakoulu tai alempi korkeakoulututkinto		0,1416741 (0,1309212)
Ylempi korkeakoulututkinto tai akateeminen jatkotutkinto		0,4080206* (0,1627734)
Havaintojen määrä	1327	1324
Selitysaste	0,1976	0,2869
Merkitsevyystaso	*0,05, **0,01, ***0,001	

Regressiomallien tulosten vertaaminen osoittaa, että talousosaamisen taso on tilastollisesti merkitsevä selittäjä kulutusluottojen käytölle. Taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, tulo- ja koulutustaso) lisääminen malliin ei heikentänyt yhteyttä merkitsevästi, mikä viittaa siihen, että talousosaamisen tasolla on itsenäinen yhteys kulutusluottojen käyttöön. Tämä viittaa siihen, että pelkällä talousosaamisen tason muutoksilla on mahdollista tehdä muutoksia kulutusluottojen käytön määrään.

Molempien regressiomallien heterogeenisyyttä testattiin Breusch-Paga testillä. Tulosten mukaan molemmissa regressiomalleissa havaittiin heterogeenisyyttä ($p < 0,001$). Testin tuloksien perusteella molemmissa regressiomalleissa päätettiin käyttää robusteja keskivirheitä, jotta mallien tulokset ovat luotettavimpia.

Regressiomallit testattiin myös Ramsey RESET-testillä. Regressio mallin 1 testin tulos ($F(3,1322) = 4,09, p=0,0067$) osoittaa, että malli ei ole täysin oikein spesifioitu. Tulos on odotettava, sillä malli 1 sisältää vain yhden selittävän tekijän. Ramsey RESET-testin tuloksen ($F(3,1307) = 9,67, p < 0,001$) perusteella regressiomalli 2, joka on laajennettu useammalla taustamuuttujalla, ei ole myöskään täysin oikein spesifioitu. Testien tulosten perusteella regressiomallien tuloksien tulkintaa tulee tehdä harkitusti. Testien tulokset eivät kuitenkaan ole poikkeavia, sillä tutkimuksessa on käytetty empiiristä aineistoa.

Regressiomallien multikollinearisuutta tutkittiin myös VIF-arvojen kautta. Tulosten perusteella kummassakaan regressiomallissa ei havaittu merkittävää multikollinearisuutta. Kaikkien muuttujien VIF-arvot jäivät alle kriittisen arvon ($VIF < 5$). Regressiomallissa 1 VIF-arvojen keskiarvo oli 1 ja mallissa 2 2,05. Tulokset viittaavat siihen, että selittävien muuttujien välillä ei havaittu merkittävää korrelaatiota, mikä lisää mallien tuloksien luotettavuutta.

Diagnostisten testien tulokset viittaavat siihen, että tutkimuksen regressiomallien tuloksien tulkinnassa tulee huomioida mallien luotettavuuteen liittyvät rajoitteet. Näiden testien tulokset eivät kuitenkaan estä hypoteesien tulkintaa. Regressio

mallien tulosten perusteella voidaan edelleen olettaa, että talousosaamisen taso on yhteydessä suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaat) kulutusluottojen käyttöön. Regressiomallien tulosten perusteella hypoteesi H1 hyväksytään, sillä talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön välillä havaitaan negatiivinen ja tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys.

6.4 Kulutusluottojen käytön erot taustamuuttujien mukaan

Tässä luvussa tarkastellaan, miten kulutusluottojen käyttö jakautuu eri taustamuuttujien mukaan. Taustamuuttujina toimivat samat muuttujat kuin edellisen osion regressiomallissa eli sukupuoli, ikä, tulo- ja koulutustaso. Ensin tarkastellaan ristiintaulukoinnin avulla edellä mainittujen taustamuuttujien ja kyselyaineiston väittämän 70 välistä jakautumista. Tuloksia verrataan edellisessä luvussa esitetyn regressiomallin 2 tuloksiin. Luvun lopussa arvioidaan tukevatko tulokset hypoteesia H2, jonka mukaan kulutusluottojen käytössä on eroja näiden taustatekijöiden mukaan.

Ensin tarkastellaan kulutusluottojen käytön eroja sukupuolen mukaan. Tulosten perusteella naisten ja miesten välillä on eroja kulutusluottojen käytössä. Naisista suurempi joukko kuuluu luokkaan, jossa kulutusluottoja käytetään vähemmän. Miehet sijoittuvat useammin luokkiin, joissa kulutusluottojen käyttö on yleisempää. Voidaan todeta, että tulokset ovat linjassa regressioanalyysin kanssa, jossa havaittiin, että naiset käyttävät kulutusluottoja tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,001$) vähemmän kuin miehet.

Seuraavaksi tarkastellaan kulutusluottojen käytön eroja iän mukaan. Tutkimuksessa muodostettiin seuraavat ikäryhmät: 18–21-vuotiaat, 22–25-vuotiaat ja 26–29-vuotiaat. Näiden ikäryhmien kulutusluottojen käytön eroja vertailtiin ristiintaulukoinnin avulla. Tulos osoittaa, että kulutusluottojen käyttö on suurinta 22–25-vuotiaiden ikäryhmässä.

Regressiomallissa 2 iän havaittiin olevan negatiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi

($p < 0,01$) yhteydessä kulutusluottojen käyttöön. Tuloksen perusteella iän nousu on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön. Ristiintaulukoinnin tulokset taas osoittavat, että kulutusluottojen käyttö ei vähene lineaarisesti ikäryhmän iän noustessa, vaan kulutusluottojen käyttö on suurinta keskimmäisen ikäryhmän kohdalla. Tuloksien ero voi selittyä sillä, että ikää käsitellään regressiomallissa jatkuvana muuttujana ja ristiintaulukoinnissa ryhmiteltynä. Hypoteesin H2 arvioinnissa regressiomallin 2 tulosta pidetään vahvempana, sillä malli antaa tarkemman kuvan iän yhteydestä kulutusluottojen käyttöön.

Seuraavaksi analysoidaan kulutusluottojen käytön eroja tulotason mukaan. Kulutusluottojen käytön yleisyyttä tarkastellaan yhdistämällä vastausvaihtoehdot 4 (jokseenkin mieltä) ja 5 (täysin samaa mieltä), jotka kuvaavat kulutusluottojen usein tapahtuvaa käyttöä. Analyysin tulos osoittaa, että kulutusluottojen käyttö on selvästi suurinta tuloluokassa 1 500 - alle 2 500 eur/kk. Seuraavaksi yleisintä kulutusluottojen käyttö on tuloluokassa 2 500 – alle 3 500 eur/kk, ja vähäisintä tuloluokassa 500 – alle 1 000 eur/kk.

Regressiomallin 2 tulosten mukaan kolme ylintä tuloluokkaa on positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kulutusluottojen käyttöön verrattuna alimpaan tuloluokkaan. Ristiintaulukoinnin ja regressiomallin 2 tulokset tulotason osalta ovat samansuuntaisia. Molempien tuloksissa voidaan havaita, että kulutusluottojen käyttö on yleisempää korkeammassa tuloluokassa. Tuloksien tulkinnassa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että vastaajien määrä vaihtelee tuloluokittain, mikä voi vaikuttaa havaittuihin osuuksiin erityisesti pienimmissä vastaajaryhmissä.

Seuraavaksi analysoidaan kulutusluottojen käytön eroja koulutustason mukaan. Myös tässä analyysissä yhdistettiin vastausvaihtoehdot 4 ja 5. Ristiintaulukoinnin tuloksien mukaan eniten kulutusluottoja käyttävät vastaajat, joiden korkein suoritettu koulutus on lukion päättötodistus tai ylioppilastutkinto. Tuloksissa koulutustasojen välillä ei havaita suuria eroja kulutusluottojen käytössä. Tuloksista voidaan kuitenkin havaita, että

ainoastaan peruskoulun tai osan siitä käyneet käyttävät vähiten kulutusluottoja. Analyysin tuloksin tuloksin tulee ottaa huomioon, että vastaajien määrä vaihtelee koulutustasoin.

Regressiomallin 2 tulosten perusteella todetaan, että ainoastaan ylimmän koulutustason havaittiin olevan positiivinen ja tilastollisesti merkitsevä yhteys kulutusluottojen käyttöön verrattuna vertailuryhmään. Tämä tulos viittaa siihen, että korkeimmin koulutetut vastaajat käyttävät kulutusluottoja enemmän kuin vertailuryhmä eli alin koulutuksen taso.

Regressio mallin 2 ja ristiintaulukoinnin tulosten perusteella kulutusluottojen käytössä havaitaan eroja sukupuolen mukaan. Naiset käyttävät merkitsevästi vähemmän kulutusluottoja kuin miehet. Tulokset osoittavat myös, että kolmen korkeimman tuloluokan omaavat kuluttajat käyttävät kulutusluottoja useammin verrattuna alimpaan tuloluokkaan. Regressiomallin 2 tulos viittaa siihen, että kulutusluottojen käyttö vähenee iän kasvaessa. Ristiintaulukoinnin tuloksissa koulutustasojen välillä ei huomattu merkittäviä eroja kulutusluottojen käytössä, mutta regressiomallin 2 tulos viittaa siihen, että korkein koulutustaso on yhteydessä suurempaan kulutusluottojen käyttöön suhteessa alimman koulutustason vertailuryhmään.

Regressiomallin 2 tulokset antavat tukea hypoteesille H2, koska ikä, sukupuoli, kolme ylintä tuloluokkaa ja korkein koulutustaso olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kulutusluottojen käyttöön. Kulutusluottojen käyttö vaihtelee näiden taustamuuttujien mukaan. Ristiintaulukoinnin tulokset antavat myös osittaista tukea hypoteesille H2.

7 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) talousosaamisen tason yhteyttä kulutusluottojen käyttöön. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin, miten valitut taustamuuttajat vaikuttavat nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöön. Tutkimuksessa käytettiin aineistona Wilskan ja muiden (2024) selvityksen kyselyaineisto. Tutkimus toteutettiin muodostamalla aineistosta kaksi regressiomallia sekä ristiintaulukoinnilla.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että talousosaamisen tasolla on merkittävä vaikutus suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöön. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että korkeampi talousosaamisen taso on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön suomalaisten nuorten aikuisten keskuudessa. Tämä osoittaa, että talousosaamisen tason parantamisella voidaan vähentää kulutusluottojen käyttöä. Talousosaamisen tason vaikutus kulutusluottojen käyttöön ei heikentynyt merkittävästi, vaikka regressiomalliin lisättiin taustamuuttujia. Tämä osoittaa, että talousosaamisen vaikutus kulutusluottojen käyttöön on erillinen muista taustamuuttujista.

Talousosaamisen tason ja kulutusluottojen käytön yhteyttä voidaan selittää sillä, että paremman talousosaamisen tason omaavat suomalaisten nuoret aikuiset pystyvät suunnittelemaan taloutensa niin, että kulutusluottojen käyttö ei ole välttämätöntä. Matalamman talousosaamisen tason omaavilla nuorilla aikuisilla voi olla haasteita talouden suunnittelussa niin, että tulot riittävät arjen kulutuksen kattamiseen. Tämä voi johtaa kulutusluottojen käyttöön arjen menojen kattamiseksi.

Suomalaisten nuorten aikuisten velkaantuminen on kasvussa. Aikaisempi tutkimus (kts. Majamaa & Lehtinen, 2022) osoittaa, että kulutusluotot ovat merkittävä tekijä suomalaisten nuorten aikuisten velkaongelmien taustalla. Velkaantuminen voi aiheuttaa taloudellisia haittoja niin yksilölle kuin kansantaloudelle. Kasaantuneet velat ja

maksukyvyttömyys voivat johtaa ylivelkaantumiseen. Tämä voi aiheuttaa vakavia terveydellisiä haittoja ja lisätä merkittävästi näiden ongelmien hoitoon liittyviä kustannuksia. Suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöä on perustelua ohjata maltillisempaan ja taloudellisesti kestävämpään käyttöön. Yhtenä keskeisenä tekijänä voisi toimia talousosaamisen tason parantaminen, sillä tutkimuksen tulosten mukaan korkeampi talousosaamisen taso on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön.

Tutkimuksessa analysoitiin taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, tulo- ja koulutustaso) vaikutusta kulutusluottojen käyttöön. Tulosten mukaan suomalaiset nuoret naiset käyttävät kulutusluottoja vähemmän kuin suomalaiset nuoret miehet. Tulos on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, sillä myös Järvelä ja muut (2022) havaitsivat suomalaisten miesten käyttävän pikavippejä useammin kuin suomalaiset naiset. Suomalaiset nuorten miesten rahapelaaminen on merkitsevästi yleisempää kuin suomalaisten nuorten naisten (Wilska ja muut, 2024), mikä voi osaltaan selittää myös tämän tutkimuksen tulosta. Sekä rahapelaamiseen että kulutusluottojen käyttöön liittyy taloudellisia riskejä, joita suomalaiset nuoret miehet saattavat hyväksyä helpommin kuin nuoret naiset. Tämän vuoksi suomalaiset nuoret miehet mahdollisesti käyttävät kulutusluottoja enemmän.

Tutkimuksen tulosten mukaan korkeampi ikä on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön. Tätä tulosta voidaan selittää, sillä että vanhemmilla kuluttajilla on enemmän taloudellista kokemusta ja he käyttävät kulutusluottoja ainoastaan tarpeeseen. Lisäksi vanhemmilla kuluttajilla voi olla suuremmat tulot kuin nuoremmilla, mikä voi vähentää kulutusluottojen tarvetta.

Tulokset osoittavat, että kolme ylintä tulotaso olivat yhteydessä kulutusluottojen yleisempään käyttöön verrattuna vertailuryhmään. Tulos on yllättävä, sillä tulotason noustessa voisi olettaa kulutusluottojen tarpeen vähenevän, kun menot voidaan kattaa omilla tuloilla. Tutkimuksessa on kuitenkin käytetty kokonaisuudessaan suhteellisen

matalia tulotasoja. Tämä voi selittää tulosta, sillä aiempi tutkimus (kts. Järvelä ja muut, 2022) myös osoittaa, että pienituloiset käyttävät kulutusluottoja useammin.

Tutkimuksen tulos osoittaa, että korkein koulutustaso on yhteydessä yleisempään kulutusluottojen käyttöön verrattuna vertailuryhmään. Tulos on hieman yllättävä, sillä aiemmissa tutkimuksissa korkeampi koulutustaso on yhdistetty parempaan taloudelliseen käyttäytymiseen, joten voisi olettaa, että korkeampi koulutustaso olisi yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön. Tämän tutkimuksen tulosta voidaan selittää vastaajien suhteellisen nuorella iällä. Vaikka heillä olisi korkea koulutustaso, he eivät välttämättä ole ehtineet nostaa tarpeeksi tulotasoja. Tämän vuoksi kulutusluottoja voidaan joutua käyttämään arjen menojen kattamiseen.

Tutkimuksen tuloksien perusteella suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottoihin liittyvien velkaongelmien käytön ehkäisemiseksi voidaan suositella politiikkatoimeksi talousosaamisen tason nostavia koulutuksia kohdistetusti suomalaisille nuorille aikuisille. Talousosaamisen tason parantamisella voidaan mahdollisesti vähentää ylivelkaantumista kulutusluottojen käytön vähenemisellä. Talousosaamisen tason parantamiseen tarkoitettuja koulutuksia tulisi erityisesti kohdentaa ryhmille, joissa kulutusluottojen käyttö on yleisempää.

Tutkimuksen tuloksia tulee tarkastella varauksella, sillä tutkimukseen sisältyy rajoitteita. Tutkimuksen yhtenä merkittävänä rajoitteena voidaan pitää poikkileikkausaineiston käyttöä. Tämän vuoksi muuttujien välisiä yhteyksiä voidaan tarkastella ainoastaan samanaikaisesti, joten tuloksista ei voida tehdä suoria päätelmiä syy-seuraussuhteista. Tutkimuksen havaintojen määrän vaihtelu eri ryhmien välillä voi vaikuttaa tulosten tarkkuuteen ja luotettavuuteen. Lisäksi muuttujien vastauksien jakaumien, kuten Likert-asteikkojen, yhdistäminen voi vaikuttaa tuloksiin. Jakaumien yhdistämistä on kuitenkin tehty tutkimuksessa selkeyttämisen vuoksi.

Tutkimuksessa on saatu selville tulos talousosaamisen tason yhteydestä suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) kulutusluottojen käyttöön. Jatkotutkimuksena suositellaan tutkimusta, joka käsittelee digitaalisen taloudellisen ympäristön vaikutusta suomalaisten nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöön. Tutkielmassa on todettu, että suomalaisten alle 30-vuotiaiden digitaalinen talousosaaminen on matalinta verrattuna muihin ikäryhmiin. Tämän vuoksi olisi tärkeää tutkia, miten digitaalinen ympäristö vaikuttaa nuorten aikuisten kulutusluottojen käyttöön. Tuloksilla olisi mahdollista korostaa digitaalisen talousosaamisen tason tärkeyttä suomalaisilla nuorilla aikuisilla taloudellisen hyvinvoinnin saavuttamisessa.

Tutkimustulokset korostavat talousosaamisen tason merkitystä suomalaisten nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) keskuudessa. Parempi talousosaaminen on yhteydessä vähäisempään kulutusluottojen käyttöön. Näin ollen talousosaamisen tason parantaminen voi vähentää suomalaisten nuorten aikuisten velkaongelmia.

Lähteet

- Asiakastieto. (2026, 2. huhtikuuta). Maksuhäiriöisten määrä lähestyy historian huippua – jo 385 000 kuluttajalla on merkintä rekisterissä. Noudettu 25.4.2026 osoitteesta <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/maksuhairioisten-maara-lahestyy-historian-huippua-jo-385-000-kuluttajalla-on-merkinta-rekisterissa.html>
- Autio, M., Wilska, T., Kaartinen, R. & Lähteenmaa J. (2009). The use of small instant loans among young adults – a gateway to a consumer insolvency? *International Journal of Consumer Studies*, 33, 407–415. <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2009.00789.x>
- Blázquez, M., Budría, S. & Moro-Egido A. (2020). Over-indebtedness and age: The effects on individual health. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 87. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2020.101575>
- Choung, Y., Chatterjee, S. & Pak, T. (2023). Digital financial literacy and financial well-being. *Finance Research Letters*, 58 B. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2023.104438>
- Gatherhood, J. (2011). Self-control, financial literacy and consumer over-indebtedness. *Journal of Economic Psychology*, 33, 590–602. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2011.11.006>
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Edita.
- Holhustoimilaki 1.12.1999/442*. Finlex. Noudettu 24.3.2026 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/442>
- Jakobsson, N. (2008). Pikaluotot – hämää markkinointia, kohtuuttomia sopimus-ehtoja ja koronkiskontaa? Noudettu 3.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/helsinkilawreview/article/view/74211/35955>
- Järvelä, K., Saastamoinen, M. & Salo, J. (2022). Pikaluotot ja pikaluottoa ottaneiden maksuvaikeudet. KKV. Noudettu 4.5.2026 osoitteesta <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/tutkimusraportit/pikaluotot-ja-pikaluottoa-ottaneiden-maksuvaikeudet/>

- Kalmi, P & Ruuskanen, O. (2016, tammikuuta). Suomalaiset pärjäävät taloudellisessa tietämyksessä ja käyttäytymisessä hyvin suhteessa muihin maihin. *Kansantaloudellinen aikakausikirja – 112. vuosikerta* (s.6–21). Noudettu 10.1.2026 osoitteesta https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/03/kalmi_ruuskanen.pdf
- Kalmi, P., Vaahtoniemi, S., Raijas, A., Ranta, M., Ruuskanen, O. & Buturak G. (2023, 9. lokakuuta). Suomalaisten talousosaaminen tarkastelussa. *Kansantaloudellinen aikakausikirja – 119. vuosikerta* (s. 284–305). Noudettu 10.1.2026 osoitteesta <https://journal.fi/kak/issue/view/10516>
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). (n.d.). Maksuhäiriömerkinä. Noudettu 4.5.2026 osoitteesta <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/maksuhairiomerkinata/>
- Kuluttajansuojalaki 1.9.1978/38*. Finlex. Noudettu 4.5.2026 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1978/38>
- Lusardi, A. & Mitchell, O. (2008). Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice? <https://doi.org/10.3386/w14084>
- Lusardi, A., Mitchell, O. & Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs*, 44, 358–380. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x>
- Lusardi, A. & Mitchell, O. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52, 5–44. <https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5>
- Lusardi, A. & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness*. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14, 332–368. <https://doi.org/10.1017/S1474747215000232>
- Lyons, A. & Kass-Hanna, J. (2021). A methodological overview to defining and measuring “digital” financial literacy. *Financial Planning Review*, 4. <https://doi.org/10.1002/cfp2.1113>

- Majamaa, K. & Lehtinen, A.-R. (2022). An Analysis of Finnish Debtors Who Defaulted in 2014-2016 Because of Unsecured Credit Product. *Journal of Consumer Policy*, 45, 595–617. <https://doi.org/10.1007/s10603-022-09525-4>
- Majamaa, K. & Lehtinen, A.-R. (2024). Järjestelylainaan Takuusäätiön takausta hakeneiden velkarakenteen muutos ajanjaksolla 2013-2018. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakausilehti*, 32, 132–150. <https://doi.org/10.30668/janus.126101>
- Mikkola, H., Sihvonen, E. & Korpela, T. (2024). Sosiaaliturvan toimivuus nuorten erilaisissa ja muuttuvissa elämäntilanteissa. Noudettu 3.5.2025 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/933d2a6c-2561-4c5b-bcda-38fbe6220374>
- OECD. (2022, 28. maaliskuuta). OECD/INFE Tool kit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2022. Noudettu 10.1.2026 osoitteesta https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-toolkit-for-measuring-financial-literacy-and-financial-inclusion-2022_cbc4114f-en.html
- OECD. (2023, 14. joulukuuta). OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy. Noudettu 10.1.2026 osoitteesta https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-2023-international-survey-of-adult-financial-literacy_56003a32-en.html
- OECD. (n.d.). Financial education. Noudettu 10.1.2026 osoitteesta <https://www.oecd.org/en/topics/financial-education.html>
- Oksanen, A., Aaltonen, M. & Rantala, K. (2016, 26. helmikuuta). Debt problems and life transitions: a register- based panel study of Finnish young people. *Journal of Youth Studies*, 19, 1184–1203. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1145638>
- OP Pohjola. (n.d.). Kulutusluotot. Noudettu 3.5.2026 osoitteesta <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/lainat-ja-asunnot/kulutusluotot>
- Raijas, A., Lehtinen, A. & Leskinen, J. (2010). Over-Indebtedness in the Finnish Consumer Society. *Journal of Consumer Policy*, 33, 209–223. <https://doi.org/10.1007/s10603-010-9131-8>

- Raijas, A. (2019, huhtikuuta). Pikavippimarkkinoiden kehitys ja sääntely Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja – 115. vuosikerta* (s. 620–637). Noudettu 4.5.2026 osoitteesta https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2019/11/KAK_4_2019_WEB-42-59.pdf
- Salo, J., Tahvonen, O. & Lassander M. (2025). Kokonaistarkastelu velkaantumisielmiöstä. *Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-265-3>
- Suomen Pankki. (2021). *Ehdotus Suomen talousosaamisen edistämisen kansalliseksi strategiaksi*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:bof-202101271065>
- Suomen Pankki. (2026, 4. maaliskuuta). Kotitalouksien kulutusluottokanta yli 28 mrd. euroa. Noudettu 4.5.2026 osoitteesta <https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tilastotiedotteet/muut-rahoituslaitokset-lainat-ja-korot/2026/kotitalouksien-kulutusluottokanta-yli-28-mrd.-euroa>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2026). Velkaantumistilasto. Noudettu 21.3.2026 osoitteesta <https://stat.fi/fi/tilasto/velk>
- Tinghög, G., Ahmed, A., Barrafreem, K., Lind, T., Skagerlund, K. & Västfjäll D. (2021). Gender differences in financial literacy: The role of stereotype threat. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 192, 405–416. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2021.10.015>
- Tilastokeskus. (2026, 31. maaliskuuta). Kotitalouksien nettorahoitusvarat kasvoivat vuoden 2025 neljännellä neljänneksellä. Noudettu 3.5.2026 osoitteesta <https://stat.fi/fi/julkaisu/cmfp89h1basj07vyduxkfjrm>
- Turunen, E. & Hiilamo, H. (2014, 22. toukokuuta). Health effects of indebtedness: a systematic review. Noudettu 23.3.2026 osoitteesta <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/14/489>
- Wilska, T., Nyrhinen J. & Ranta, M. (2024). Selvitys nuorten talousosaamisesta. *Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-089-5>

Liitteet

Liite 1. Tutkimuksessa käytetyt kysymykset aineistosta

1) Oletetaan, että laitat 100 € säästötillille, jolla on taattu 2 prosentin vuosikorko. Et laita tai nosta rahaa tältä tililtä. Kuinka paljon tililläsi on rahaa 5 vuoden päästä, kun tilille on maksettu korko? Oleta, ettei tuotosta tarvitse maksaa veroa eikä tiliin liity muita maksuja.

- Enemmän kuin 102 e
- Tasan 102 e
- Vähemmän kuin 102 e
- Kysymykseen on mahdotonta vastata annetuilla tiedoilla

2) Oletetaan, että laitat tänään rahaa pankkitilille, jolla on taattu 1 prosentin vuosikorko. Vuotuinen inflaatio on 2 prosenttia, etkä laita tai nosta rahaa tältä tililtä vuoden aikana. Kuinka paljon pystyt ostamaan tilille tallettamillasi rahoilla vuoden päästä?

- Enemmän kuin tänään
- Tasan saman verran
- Vähemmän kuin tänään
- Kysymykseen on mahdotonta vastata annetuilla tiedoilla

3) Pitääkö seuraava väittämä paikkansa: "Sijoittamalla yhteen yritykseen saadaan yleensä varmempi tuotto kuin sijoittamalla rahastoihin."

- Kyllä
- Ei
- Kysymykseen on mahdotonta vastata annetuilla tiedoilla.

Ovatko seuraavat väittämät tosia vai epätosia? (kyllä/ei):

4. Korkean tuoton sijoituksessa on usein myös korkea riski.

5. Kun yleinen korkotaso nousee, myös joukkolainojen arvo/tuotto nousee.

6. Luottokorttimaksuista ei tarvitse maksaa korkoa, jos maksaa luottokorttiyhtiön asettaman minimierän.
7. Voit saada maksuhäiriömerkinnän välittömästi, jos et maksa laskua eräpäivään mennessä.
8. Maksuhäiriömerkintä voi hankaloittaa vuokra-asunnon löytämistä.
9. Vakuutusmaksu nousee, jos vakuutuksenottaja valitsee korkeamman omavastuun.
10. Henkivakuutusta voidaan käyttää myös säästämistarkoituksiin.
11. Julkisesti verkossa jakaamani henkilökohtaista dataani (esim. evästeet, lomaketiedot), voidaan käyttää kohdennettuun mainontaan tai rahoitustarjouksiin.
12. Kryptovaluutat (esim. Bitcoin) ovat yhtälailla laillinen maksuväline Suomessa kuin setelit ja kolikot.
13. Jos en maksa takaisin verkossa ottamaani lainaa, se vaikuttaa vain mahdollisuuksiini tehdä digitaalisia sopimuksia tulevaisuudessa.

Maksutavat. Ota kantaa seuraaviin maksamista koskeviin väittämiin.

(1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

69. Maksan usein osamaksulla (esim. laskun maksaminen erissä ml. verkkopalvelut kuten Klarna)

70. Otan usein kulutusluottoja (ml. ”pikavipit” ja kauppojen tarjoamat luotot)

Arvioi, kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa.

(1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä) (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

84. Mikä seuraavista väittämistä kuvaa parhaiten velkaantuneisuuttasi?

Valitse tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto:

- Laskujen, maksu- ja/tai lainaerien maksaminen ei tuota minulle vaikeuksia ja pystyn säästämään rahaa.
- Minulla ei ole vaikeuksia maksaa laskuja, maksu- ja/tai lainaeriä, mutta en pysty säästämään rahaa.

- Laskujen, maksu- ja/tai lainaerien maksaminen on minulle jatkuvasti haastavaa.
- Olen saanut maksukehotuksia ja joutunut maksamaan viivästyskorkoa, koska minulla ei ole ollut varaa maksaa laskuja, maksu- ja/tai lainaeriä ajallaan
- Minulla on maksuhäiriömerkintä ja/tai olen joutunut ulosottoon.

87. Kuvittele, että sinulle tulisi tänään maksettavaksi lasku, joka olisi suuruudeltaan samansuuruinen kuin kuukauden nettotulosi. Pystyisitkö maksamaan sen ilman, että lainaisit rahaa tai pyytäisit perheeltäsi tai ystäviltäsi apua?

1=Varmasti pystyisin

2=Todennäköisesti pystyisin

3=Todennäköisesti en pystyisi

4=Varmasti en pystyisi

Liite 2. Tekoälyn käyttö tutkimuksessa

Tutkielman kielenhuoltoon on käytetty avuksi OpenAI:n ChatGPT-ohjelmaa, joka käyttää GPT-5.5 kielimallia. Tutkielmassa on noudatettu Vaasan yliopiston ohjeistuksia tekoälyn käytöstä.